

บทที่ 7

ปัจจัยที่ทำให้เกิดอำนาจ และการสร้างอำนาจของผู้นำในชุมชนชนบทที่กำลังเปลี่ยนแปลง

ความนำ

ในบทที่ 5 เป็นการกล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดอำนาจและลักษณะการใช้ปัจจัย เพื่อทำให้เกิดอำนาจของผู้นำในชุมชนชนบททั้งหมด ในบทนี้ก็เช่นเดียวกับบทที่ 6 ซึ่งจะเป็น การเน้นหนักวิธีการใช้ปัจจัยดังกล่าว เพื่อทำให้เกิดอำนาจแก่ตน โดยจะกล่าวถึงผู้นำใน ชุมชนชนบทที่กำลังเปลี่ยนแปลง คือ "ชุมชนโนนสมบูรณ์"

สิ่งที่จะต้องกล่าวถึงในบทนี้ ได้แก่ ปัจจัยที่ทำให้เกิดอำนาจของผู้นำชุมชน ชนบทที่กำลังเปลี่ยนแปลง ลักษณะการใช้ปัจจัย เพื่อทำให้เกิดอำนาจของผู้นำในชุมชนชนบทที่ กำลังเปลี่ยนแปลง และที่จะต้องเน้นหนักเป็นพิเศษ คือ การสร้างอำนาจของผู้นำในชุมชน ชนบทที่กำลังเปลี่ยนแปลง

ปัจจัยที่ทำให้เกิดอำนาจของผู้นำในชุมชนชนบทที่กำลังเปลี่ยนแปลง

ผู้นำในชุมชนชนบทที่กำลังเปลี่ยนแปลงได้ใช้ปัจจัย เพื่อทำให้เกิดอำนาจแก่ตน
ดังนี้

1. ตำแหน่งในทางสาธารณะ ผู้นำที่ได้ใช้ตำแหน่งในทางสาธารณะ มีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 79.31 ของผู้นำทั้งหมดในชุมชน โดยแบ่งเป็นดังนี้ คือ

1.1 ตำแหน่งที่เป็นแบบกึ่งทางการ มีจำนวน 17 คน คือ นายฉวี ศชรินทร์ นาย บุญเลี้ยง บุตรดา นายนิกรณ บัวคำ นายสุด กิตติกังวล นาย บุญทัน ฤทธิ์สื่อไกร นาย จรูญ บัวคำ นายคำท้ว สมบัติ นาย สมัย คำรัตน์ นาย ชู บุตรเจริญ นาย คำแดง สายแก้ว นาย สงวน คุณมี นาย เจริญ เข้าน้อย นาย จำรัส บัวคำ นาย

ขุน พุฒบุญ นาย บุญหนา วิเศษศิลป์ นายจรัส จารุจิตร และ นายแสง เกชาชาติ

1.2 ตำแหน่งหน้าที่ราชการ มีจำนวน 4 คน คือ นาย บุญถึง บุตรโคตร นาย มนต์ ทิหอคำ นาย วิเชียร พันธุ์มุย และ นาย สมเกียรติ พระนคร

1.3 ตำแหน่งทางสังคม มีจำนวน 2 คน คือ หลวงพ่อโอภาส ธรรมรส และ หลวงพ่อสุนทร นวกิจ

2. ความรู้

ผู้นำที่ได้ใช้ความรู้ มีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 48.27 ของผู้นำทั้งหมดในชุมชน โดยแบ่งเป็นดังนี้ คือ

2.1 การศึกษาสูงกว่าภาคบังคับ มีจำนวน 5 คน คือ นาย บุญถึง บุตรโคตร นาย สมเกียรติ พระนคร นาย คำแดง สายแก้ว นาย วิเชียร พันธุ์มุย และ นาย มนต์ ทิหอคำ

2.2 การบวชเรียน มีจำนวน 4 คน คือ หลวงพ่อ โอภาส ธรรมรส หลวงพ่อ สุนทร นวกิจ นาย บุญเลี้ยง บุตรดา และ นาย จวี คัชรินทร์

2.3 การเคยรับการอบรม มีจำนวน 7 คน คือ นายสงวน คุณมี นายจรัส จารุจิตร นาย นิกรณ บัวคำ นาย ชู บุตรเจริญ นาย บุญหนา วิเศษศิลป์ นาย บุญเลี้ยง บุตรดา และ นาย จวี คัชรินทร์ ซึ่ง 2 คนหลังนี้เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่ามีความรู้ โดยการบวชเรียนอีกอย่างหนึ่งด้วย

3. ความชำนาญ

ผู้นำที่ได้ใช้ความชำนาญ มีจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 72.41 ของผู้นำ

ทั้งหมดในชุมชน โดยแบ่งเป็นดังนี้ คือ

3.1 การรักษาโรค ได้แก่

3.1.1 หมอแผนปัจจุบัน มีจำนวน 2 คน คือ นาย สมเกียรติ
พระนคร และ นายจรรยา บัวคำ

3.1.2 หมอยาสมุนไพร มีจำนวน 2 คน คือ นาย ผง โพธิ์คำ
และ นายคำแดง สายแก้ว

3.1.3 หมอผี (ไสยศาสตร์) มีจำนวน 1 คน คือ นายผง
โพธิ์คำ ซึ่งเป็นหมอยาสมุนไพร แต่สามารถเป็นหมอผีและทำพิธีไสยศาสตร์ต่าง ๆ ได้ด้วย

3.1.4 หมอรักษาไข้มาลาเรีย มีจำนวน 1 คน คือ นาย สู้ทัศน์
จารย์จิตร

3.2 ช่างไม้-ช่างปูน มีจำนวน 6 คน คือ นาย ฉวี คัชรินทร์ นาย
นิกรณ บัวคำ นาย สมัย คำรัตน์ นายบุญทัน ฤทธิลือไกร นาย ขุน พุดบุญ และ หลวงพ่อ
โสภาส ธรรมรส

3.3 งานประเพณี ได้แก่

3.3.1 พิธีกรรมทางศาสนาและงานบุญ มีจำนวน 4 คน คือ
นาย ชู บุตรเจริญ นายโส บุตรจันทร์ นายจรัส บัวคำ และ นายจันทา ขอสวย

3.3.2 พิธีบายศรีสู่ขวัญ (พราหมณ์) มีจำนวน 1 คน คือ
นายไผ่น สมบัติ

3.4 การพูด มีจำนวน 5 คน คือ นาย บุญเลี้ยง บุตรดา นาย ชู
บุตรเจริญ นายบุญถึง บุตรโคตร หลวงพ่อโสภาส ธรรมรส และ หลวงพ่อสุนทร นวกิจ

3.5 การปศุสัตว์ มีจำนวน 2 คน คือ นาย นิกรม์ บัวคำ และ นาย ขุน พุฒบุญ

3.6 ช่างอื่น ๆ มีจำนวน 2 คน คือ นายสงวน คุณมี เป็นช่างซ่อม เครื่องใช้ไฟฟ้า ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า และช่างตัดผม ส่วนอีกคนหนึ่ง คือ นาย จำรัส จารุจิตร เป็นช่างซ่อมรถจักรยานยนต์

หมายเหตุ มีผู้นำบางคน ที่มีความชำนาญมากกว่า 1 อย่าง แต่เมื่อกกล่าวโดยรวมแล้ว ผู้นำที่มีและใช้ความชำนาญ เป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดอำนาจแก่ตน มีจำนวนทั้งหมด 21 คน

4. อายุ

ผู้นำที่มีและใช้ปัจจัยด้านอายุ มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 55.17 ของผู้นำทั้งหมดในชุมชน โดยแบ่งเป็นดังนี้ คือ

4.1 พ่อคู่ - แม่คู่ มีจำนวน 4 คน คือ นาย โส บุตรจันทร์ นาย จันทา ขอสวย นายโผน สมบัติ และ นาย จวี คัชรินทร์

4.2 อายุตั้งแต่ 56 ปีขึ้นไป มีจำนวน 12 คน คือ นาย สุต กิตติ- กังวล นาย เจริญ เหล่าน้อย นาย ผง โพธิ์คำ นาย ขุน พุฒบุญ นาย บุญ สารักษ์ นาย บุญทัน ฤทธิสือไกร นาย นิกรม์ บัวคำ นาย บุญเลี้ยง บุตรดา นาย ชู บุตรเจริญ นาย จวี คัชรินทร์ นาย บุญหนา วิเศษศิลป์ และ หลวงพ่อ สุนทรนวกิจ

4.3 บวชตั้งแต่ 20 พรรษาขึ้นไป มีจำนวน 2 คน คือ หลวงพ่อโสภาส ธรรมรส และ หลวงพ่อสุนทร นวกิจ

หมายเหตุ มีผู้นำบางคนที่น่าได้ว่าเป็นผู้ที่อายุอื่นเนื่องมาจากสาเหตุมากกว่า 1 อย่าง แต่เมื่อกกล่าวโดยรวมแล้ว ผู้นำที่มีอายุมีทั้งหมด 16 คน

ตารางที่ 7.1 ปัจจัยที่ทำให้เกิดอำนาจของผู้นำในชุมชนที่กำลังเปลี่ยนแปลง

ประเภทของปัจจัย	จำนวนผู้นำที่ใช้ปัจจัย	ร้อยละของผู้นำทั้งหมดในชุมชน
ตำแหน่งในทางสาธารณะ	23	79.31
ความรู้	14	48.27
ความชำนาญ	21	72.41
อายุ	16	55.17

หมายเหตุ ผู้นำบางคนมีและใช้ปัจจัยหลายอย่างในขณะเดียวกัน

ลักษณะการใช้ปัจจัยเพื่อทำให้เกิดอำนาจของผู้นำในชุมชนชนบทที่กำลังเปลี่ยนแปลง

จากการศึกษาพบว่าผู้นำชุมชนชนบทที่กำลังเปลี่ยนแปลง มีการใช้ปัจจัยเพื่อทำให้เกิดอำนาจแก่ตนในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ใช้ปัจจัย 4 อย่าง

1.1 ตำแหน่งในทางสาธารณะ ความรู้ ความชำนาญ และอายุ มีจำนวน 6 คน คือ นาย ฉวี ศัชรินทร์ หลวงพ่อโสภาส ธรรมรส นาย บุญเลี้ยง บุตรดา นาย นิกรณ บัวคำ นาย ชู บุตรเจริญ และ หลวงพ่อสุนทร นวกิจ

2. ใช้ปัจจัย 3 อย่าง

2.1 ตำแหน่งในทางสาธารณะ ความรู้ และความชำนาญ มีจำนวน 5 คน คือ นายสมเกียรติ พระนคร นาย บุญถึง บุตรโคตร นายสงวน คุณมี นายจรัส จารุ

จิตร และ นาย คำแดง สายแก้ว

2.2 ตำแหน่งในทางสาธารณะ ความรู้และอายุ มีจำนวน 1 คน
คือ นายบุญหนา วิเศษศิลป์

2.3 ตำแหน่งในทางสาธารณะ ความชำนาญ และอายุ มีจำนวน 2
คน คือ นาย ผง โพธิ์คำ และ นาย บุญหัน ฤทธิ์สีอกร

3. ใช้ปัจจัย 2 อย่าง

3.1 ตำแหน่งในทางสาธารณะ และความรู้ มีจำนวน 2 คน คือ นาย
มนัส ทิหอคำ และ นาย วิเชียร พันธุ์มุย

3.2 ความชำนาญ และอายุ มีจำนวน 4 คน คือ นาย โผน สมบัติ
นาย โส บุตรจันทร์ นาย จันทา ขอสวย และ นาย บุญ สารักษ์

3.3 ตำแหน่งในทางสาธารณะ และอายุ มีจำนวน 3 คน คือ นาย
สุต กิตติกังวล นาย เจริญ เห่งน้อย และ นาย ขุน พุฒบุญ

3.4 ตำแหน่งในทางสาธารณะ และความชำนาญ มีจำนวน 2 คน คือ
นาย จำรัส บัวคำ และ นาย สมัย คำรัตน์

4. ใช้ปัจจัย 1 อย่าง

4.1 ตำแหน่งในทางสาธารณะ มีจำนวน 2 คน คือ นาย คำพัว
สมบัติ และ นาย แสง ภาซาลี

4.2 ความชำนาญ มีจำนวน 2 คน คือ นาย จรูญ บัวคำ และ นาย

สุทัศน์ จารุจิตร

ตารางที่ 7.2 ลักษณะการใช้ปัจจัย เพื่อทำให้เกิดอำนาจของผู้นำในชุมชนชนบทที่กำลังเปลี่ยนแปลง

ลักษณะการใช้ปัจจัย	จำนวนผู้นำที่ใช้ปัจจัย	ร้อยละของผู้นำทั้งหมดในชุมชน
ใช้ปัจจัย 4 อย่าง	6	20.68
ใช้ปัจจัย 3 อย่าง	8	27.58
ใช้ปัจจัย 2 อย่าง	11	37.93
ใช้ปัจจัย 1 อย่าง	4	13.79

การสร้างอำนาจของผู้นำในชุมชนชนบทที่กำลังเปลี่ยนแปลง

การสร้างอำนาจของผู้นำ เป็นเรื่องของวิธีการใช้ปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ในลักษณะที่ผสมผสานกัน หรือวิธีการใช้ปัจจัยอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวเพื่อก่อให้เกิดการยอมรับ เชื่อฟัง และปฏิบัติตามจากประชาชนทั่วไป ไม่ว่าจะการปฏิบัติตามนั้นจะกระทำด้วยความเต็มใจหรือไม่ก็ตาม สำหรับการสร้างอำนาจของผู้นำในชุมชนชนบทที่กำลังเปลี่ยนแปลงนี้ จะได้กล่าวถึงวิธีการในการใช้ปัจจัยของผู้นำเป็นรายบุคคล โดยจะเรียงลำดับตามลักษณะการใช้ปัจจัยของผู้นำคนนั้น เว้นแต่ในบางกรณีที่มีผู้นำหลายคน มีลักษณะและวิธีการใช้ปัจจัยที่คล้ายคลึงกันก็จะกล่าวถึงรายละเอียดเฉพาะผู้นำที่เด่น ๆ บางคนเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อจะได้ไม่ทำให้วิทยานิพนธ์นี้มีจำนวนหน้ามากเกินไปโดยไม่จำเป็น

1. ใช้ปัจจัย ตำแหน่งในทางสาธารณะ ความรู้ ความชำนาญและอายุ

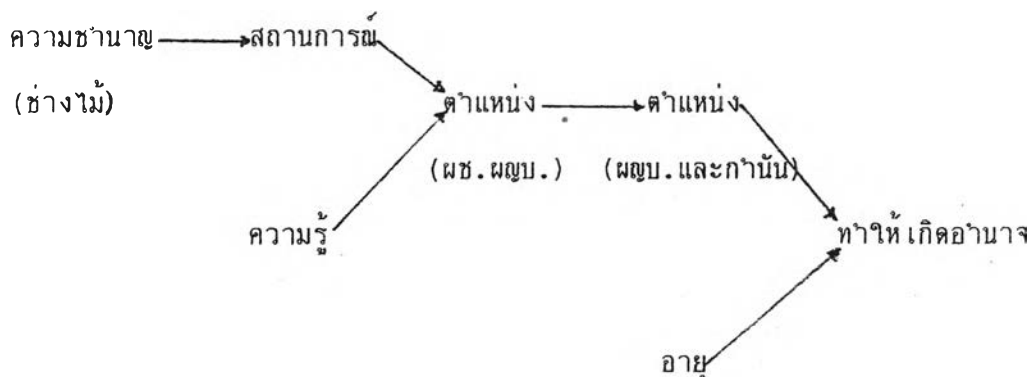
ผู้นำที่ใช้ปัจจัยในลักษณะนี้ มีจำนวน 6 คน คือ นาย จวิ ศุขรินทร์ นาย บุญเลี้ยง บุตรดา นายนิกรม์ บัวคำ นาย ชู บุตรเจริญ หลวงพ่อโสภาส ธรรมรส และ

หลวงพ่อ สุนทร นวกิจ ในที่นี้จะขอกล่าวถึงวิธีการใช้ปัจจัยของ นาย จวี คัชรินทร์ นายบุญเลี้ยง บุตรดา นาย นิกรณ บัวคำ และหลวงพ่อโสภาส ธรรมรส เท่านั้น เนื่องจากมีลักษณะเด่นที่แตกต่างกันแม้ว่าจะใช้ปัจจัยในลักษณะเดียวกัน ส่วนวิธีการใช้ปัจจัยของนายชูบุตรเจริญ และ หลวงพ่อสุนทร นวกิจนั้นจะไม่ขอกล่าวถึงเนื่องจากมีลักษณะบางส่วนคล้ายคลึงกับของ นาย นิกรณ บัวคำ และ หลวงพ่อโสภาส ธรรมรส ตามลำดับ ซึ่งขอเสนอรายงานเพียงคนเดียวก็น่าจะเพียงพอต่อการทำความเข้าใจแล้ว

1.1 นาย จวี คัชรินทร์

นาย จวี คัชรินทร์ อายุ 59 ปี ชาวบ้านทั่วไป เรียกว่า "พ่อกำนัน" เป็นผู้มียาผู้หนึ่งในชุมชน จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (ป.4) มีอาชีพในการทำนาทำไร่เป็นหลัก นอกจากนั้นยังมีอาชีพรองคือการทำกำนัน - ผู้ใหญ่บ้าน และทำการค้าขายขนาดเล็กในชุมชนด้วย มีฐานะอยู่ในระดับปานกลาง นาย จวี เป็นผู้ที่มีความชำนาญทางช่างก่อสร้างบ้านเรือน (ช่างไม้) และได้ใช้ความชำนาญทางด้านนี้มาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2497 นับเป็นเวลาว่า 30 ปีแล้ว จากการที่นาย จวี ได้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (ผช.ผญบ.) ผู้ใหญ่บ้าน (ผญบ.) และกำนัน (กน.) ติดต่อกันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 นับเวลาได้ถึง 33 ปี แล้วทำให้นาย จวีได้รับการอบรมจากทางราชการ จำนวนมากจนนับเวลาและจำนวนครั้งไม่ถ้วน ที่สำคัญได้แก่ อบรมกำนันทั่วราชอาณาจักร อบรมประธานกรรมการสภาตำบล อบรมเรื่องทะเบียนราษฎร อบรมผู้นำทางธรรมชาติ อบรมกรรมการหมู่บ้าน อบรม ธกส. อบรมเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ อบรมรมธนาคารเข้า อบรมกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน อบรมประกันชีวิตไทยสมุทร ฯลฯ ประกอบกับการที่ได้เคยบวชเรียนเป็นเวลา 2 ปี และเป็นผู้ที่รู้หนังสือในสมัยนั้น จึงนับได้ว่านาย จวี เป็นผู้ที่มีความรู้หนึ่งในชุมชน และเมื่อนับรวมกับความชำนาญทางด้านช่างไม้ที่มีอยู่แต่เดิมแล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่า นาย จวี เป็นผู้ที่มีอำนาจในฐานะผู้เชี่ยวชาญ (expert power) และที่สำคัญก็คือ นาย จวี เป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย (legitimate power) และมีอำนาจในการให้รางวัลและการลงโทษ (reward and punishment power) ด้วย เนื่องจากเป็นผู้ที่ได้ดำรงตำแหน่งกำนันและผู้ใหญ่บ้านอันเป็นตำแหน่งที่เป็นทางผ่านอำนาจของรัฐบาลจากทุกกระทรวง ทบวง กรม ไปสู่ประชาชน

แผนภูมิประกอบการพรรณนาวิเคราะห์ที่ 7.1 : นาย จวี คัชรินทร์

นายจวี เข้ามาอยู่ในชุมชนแห่งนี้ตั้งแต่ยังมีบ้านอยู่เพียง 5 หลังคาเรือน หลังจากนั้นก็เป็นผู้ที่อพยพโยกย้ายเข้ามาตั้งบ้านเรือนในชุมชนใหม่ที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยที่นาย จวี มีความชำนาญทางด้านช่างไม้ จึงได้ใช้ความชำนาญนี้ทำให้เกิดการยอมรับจากประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เข้ามาอาศัยอยู่ใหม่ ซึ่งกำลังต้องการความช่วยเหลือในการปลูกสร้างบ้าน นาย จวี ได้ไปช่วยคิด ออกแบบแปลน ทำเลที่ตั้ง และให้ความช่วยเหลือการก่อสร้างบ้าน โดยไม่คิดค่าตอบแทนในกรณีที่เป็นการ "วาน" หรือถ้ามีการจ้างเนื่องจากต้องใช้เวลาหลายวัน ก็จะเป็นการจ้างในราคาถูกแบบช่วยเหลือกัน นอกจากนี้ยังเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการก่อสร้างสิ่งสาธารณะต่าง ๆ เช่น วัด โรงเรียน ฯลฯ โดยไม่คิดค่าตอบแทนใด ๆ เลยไม่ว่าจะเป็นงานที่ยากและยาวนานสักเพียงใด กล่าวตามภาษาชาวบ้านเรียกว่า "เป็นผู้พาเข็ด พาสร้าง" วิธีการปฏิบัติงานเช่นนี้ของ นาย จวี ทำให้เกิดการยอมรับ เชื่อฟัง และปฏิบัติตามจากประชาชนทั่วไป

ต่อมาได้เกิดสถานการณ์ขึ้นในหมู่บ้าน กล่าวคือ มีครอบครัวของสมาชิกคนหนึ่งในหมู่บ้านถูกปล้นและพวกโจรได้เงินทองของมีค่าต่าง ๆ ไป ในขณะที่นั้นยังไม่มีที่ตั้งหมู่บ้าน ไม่มีผู้ใหญ่บ้าน นาย จวี ได้เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการวางแผนออกติดตามจับคนร้าย แต่ก็ไม่มีชาวบ้านคนใดกล้าออกติดตามจับ เพราะเป็นเวลากลางคืนประมาณ 5 ทุ่ม นาย จวี ได้ตัดสินใจออกติดตามไปเพียงคนเดียวโดยการขี้จกรยานตาม "รอยเท้า" ไประยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร จนกระทั่งสว่างและสามารถตามทันจับคนร้ายได้พร้อมกับได้ของมีค่าต่าง ๆ คืนมา จากผลงานอันนี้ทำให้ นาย จวี ได้รับการยอมรับและเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ต่อมาหลังจากนั้นไม่นานก็มีการตั้งหมู่บ้านแยกเป็นหมู่บ้าน "โนนสมบูรณ์" ในขณะนั้น

นาย จวี อายุยังไม่ถึง 30 ปี แต่ก็เป็นคนที่มีหนังสือ อ่านออกเขียนได้ ซึ่งหาได้ยากในสมัยนั้นประกอบกับผลงานในการจับโจรและการช่วยเหลือชาวบ้านในการปลูกสร้างบ้านเรือน ขยันขันแข็งในงานส่วนรวม กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ เป็นผู้ที่มีสถานภาพดีกว่าชาวบ้านทั่วไป ที่เรียกกันว่า "ผู้ไคแม่" จึงได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เมื่อปี พ.ศ. 2499 ทั้ง ๆ ที่ผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้นก็ยังไม่ค่อยถนัดในเรื่องอ่านเขียนหนังสือ ต้องพึ่งพาอาศัยนาย จวี ในทำหน้าที่นี้แทน แต่ครั้งจะให้ นาย จวี เป็นผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้นก็ยังไม่ว่างเหมาะเพราะว่าอายุยังไม่ถึงเกณฑ์ การที่นายจวีได้มีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (ผช.ผญบ) นี้ได้มีส่วนทำให้ตนเองเพิ่มบทบาท และมีอำนาจมากยิ่งขึ้น นาย จวี ได้ใช้ตำแหน่งสร้างผลงาน และแนวความคิดใหม่ ๆ จนชาวบ้านทั่วไปเพิ่มการยอมรับ เชื่อฟังและปฏิบัติตามมากยิ่งขึ้น วิธีการใช้ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านให้ เป็นประโยชน์ที่สำคัญ มีดังนี้

1. นาย จวี ได้มีบทบาทสำคัญในการตัดสินต่าง ๆ ของที่ประชุมกรรมการหมู่บ้าน และที่ประชุมชาวบ้าน เนื่องจากประชาชนทั่วไป เลื่อมใสศรัทธาในตัวของนายจวีในอดีตอยู่แล้ว นาย จวีจึงสามารถโน้มน้าวประชาชนในที่ประชุมให้เห็นคล้อยตามอยู่เสมอ ประกอบกับเมื่อนาย จวี เสนอแนะสิ่งใดแล้วก็จะมักจะเป็นผู้นำในการปฏิบัติอย่างจริงจัง ไม่ใช้พูดแล้วตนเองไม่ทำปล่อยให้คนอื่นทำ

2. นาย จวี ได้มีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่แทนผู้ใหญ่บ้านหลายอย่าง เช่น เขียนหนังสือ พัฒนาวัด พัฒนาบ้านเมือง ศึกษานาน จัดสรรที่ดิน ปราบโจรผู้ร้าย ฯลฯ นายจวี เป็นผู้นำในการทำแทนผู้ใหญ่บ้านทั้งหมด ตัวอย่างที่สำคัญอันหนึ่งที่ส่งเสริมบทบาทให้นายจวี ใจดี เด่นมากขึ้น ก็คือการ เป็นผู้นำในการตั้งวัดศรี เมืองธรรมคุณ ซึ่งเริ่มค้นตั้งแต่ไปตัดไม้ในป่าเอามา เลื่อยก่อสร้างเป็นกุฏิ ศาลาวัดขนาดใหญ่ที่เป็นเสาไม้กลม ถางป่าปราบพื้นที่จัดสรรอาณาเขตและสิ่งแวดล้อมในบริเวณวัด แล้วไปนิมนต์หลวงพ่อศรี เมือง เป็น เจ้าอาวาส เมื่อเสร็จแล้วก็จัดทำบุญอย่างสนุกสนาน "ม่วนขนาดใหญ่" นับว่าเป็นผลงานที่สร้างเอกลักษณ์ และความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวชุมชนเงินสมบุญ เป็นครั้งแรกในสมัยนั้น จนเป็นที่กล่าวขวัญถึงอยู่เสมอมาจนถึงทุกวันนี้

3. ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านมีส่วนสำคัญในการทำให้นายจวี ได้เป็นผู้นำและผู้ที่ถูกกล่าวเข้าไปตัดไม้ เลื่อยไม้ในป่า ทำให้ประชาชนชาวโนนสมบูรณ์ พากันปฏิบัติตาม และไปเป็นลูกน้องนายจวีเอาเกวียนไปขน ชักลาก ไม้ในป่าเข้ามาขาย นับได้ว่านายจวีได้ให้ความหวังใหม่แก่ประชาชนในชุมชน เพราะ เป็นการสร้างงานให้แก่ประชาชนที่มีรายได้ดีกว่าการไปหักล้างถางพงเพื่อทำไร่แต่เพียงอย่างเดียว

จากวิธีการทั้ง 3 อย่างนี้ทำให้นายจวีเป็นผู้มีอำนาจมากขึ้น เพราะประชาชนส่วนใหญ่เชื่อฟังและปฏิบัติตามนายจวีเป็นอันมาก ดังจะเห็นได้จากในเวลาต่อมาผู้ใหญ่บ้านได้ลาออก ประชาชนจำนวนมากได้มาขอร้องให้นายจวีรับเป็นผู้ใหญ่บ้านเพราะเห็นว่า นายจวีเป็นผู้ที่ "สามารถพึ่งพาอาศัยได้" ทั้งนี้ เนื่องจากได้ทราบข่าวว่า นายจวีจะไม่ลงสมัคร เพราะฐานะครอบครัวยังไม่ดี ลูกก็ยังเล็กอยู่ อาชีพก็ไม่แน่นอน แต่เมื่อทนการขอร้องไม่ไหวจริงๆ ก็ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน โดยมีคู่แข่งอีก 2 คน แต่เมื่อถึงเวลาลงคะแนนเลือกตั้งปรากฏว่า นายจวีได้รับคะแนนจากประชาชนไว้ทั้งหมดเพียงคนเดียว ในขณะที่คู่แข่งอีก 2 คน ไม่ได้รับคะแนนเลยนับว่าเป็นเหตุการณ์ที่แปลกพอสมควรที่คะแนนต่างกันอย่างชัดเจนขนาดนี้ นายจวีจึงได้เป็นผู้ใหญ่บ้านโนนสมบูรณ์ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2508 นายจวี กล่าวว่าตนเองนอนไม่หลับอยู่นาน 2-3 เดือนหลังจากเป็นผู้ใหญ่บ้านเพราะว่ามีงานมาก ขณะเดียวกันฐานะครอบครัวก็ยังไม่สมบูรณ์

หลังจากที่ได้เป็นผู้ใหญ่บ้านนายจวี ก็ได้สร้าง "คุณความดี" ต่างๆ เรื่อยมาตามปกติเป็นต้นว่า สั่งสอนให้ประชาชนทำดี และเมื่อมีใครทำความผิดก็ว่ากล่าวตักเตือน หรือสอนโทษจากหนักเป็นเบา ให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนทั่วไป เป็นผู้นำในการพัฒนาบ้านเมือง และที่เป็นที่ประทับใจแก่ประชาชนจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เพิ่งอพยพเข้ามาอยู่ใหม่ก็คือ การจัดทำแผนผัง พื้นที่ให้คนเข้ามาอาศัยอยู่ที่เรียกว่า "จัดให้ไทยครัวเข้ามาอยู่ตามลือก เป็นลือกๆ" นับว่าเป็นการวางแผนพัฒนาเมืองโดยได้รับความพอใจทั้งฝ่ายที่มาอยู่ก่อนและฝ่ายที่มาอยู่ใหม่ ไม่ว่าจะมีกรณีพิพาทเกิดขึ้น หรือมีเหตุที่จะเกิดขึ้นก็สามารถป้องกันแก้ไขไว้ได้ก่อนเสมอ

อีก 3 ปีต่อมา มีการเลือกตั้งตำแหน่งกำนันตำบลโนนสมบูรณ์ นายฉวีก็ได้รับการร้องขอจากประชาชนให้รับตำแหน่งนี้ ทั้งๆ ที่ตนเองไม่อยากจะ เป็นและตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านก็คิดจะลาออกอยู่แล้ว แต่ในที่สุดก็ได้รับเลือกให้เป็นกำนันโนนสมบูรณ์ เมื่อปี พ.ศ. 2511 โดยที่ชาวบ้านได้ช่วยกันบริจาคเงิน เพื่อนำมาเลี้ยงฉลองตำแหน่งใหม่ นายฉวีจึงได้ดำรงตำแหน่งกำนันแต่บัดนั้น เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 21 ปี แล้ว

โดยทั่วไปแล้ว ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นตำแหน่งที่มีอำนาจมากอยู่แล้ว กล่าวคือมีอำนาจหน้าที่ของทุกหน่วยงานฝ่ายรัฐบาล นักการเมืองและ เอกชนบางส่วนผ่านมารวมวันที่ตำแหน่งนี้ก่อนที่จะลงไปสู่ประชาชนในท้องถิ่น แต่นายฉวีไม่ได้มีอำนาจเพียงแค่นั้น ได้สร้างการยอมรับมากขึ้น แทนที่จะมีอำนาจเป็นแบบบังคับสั่งการ หรืออำนาจให้รางวัล และการลงโทษเพียงอย่างเดียว แต่เป็นอำนาจที่ประชาชนยอมรับปฏิบัติ ตามด้วยความเต็มใจด้วย จากการศึกษาพบว่า นายฉวี ได้มีวิธีการต่างๆ เพื่อเสริมอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้นไปอีกดังนี้

1. เอาอกเอาใจชาวบ้าน เสียสละเพื่อส่วนรวม และ "พาเข็ด พาสร้าง"
2. ไม่ถือตัว เป็นราษฎรธรรมดาเหมือนกัน ทำอะไรได้ทุกอย่าง ไม่เอาเฉพาะปล้นและลักขโมย
3. เป็นคน "ธรรมะ ธรรม" อยู่ในศีลธรรมมาตลอด และ "ไม่กินหัวกินลิบ" (ไม่จ้อราษฎ์บังหลวง)
4. ให้บริการแก่ประชาชนทุกๆ อย่างให้เหมาะสมกับฐานะของผู้นำท้องถิ่น เช่น บริจาคเงินแก่สาธารณะก็ค่อนข้างจะมากกว่าคนอื่นฯ ทุกครั้งไป เปิดโทรศัพท์ให้แก่ประชาชนทั่วไปดูทั้งกลางวันกลางคืน ตลอดรายการทุกๆ วัน แม้ว่าตนเองและครอบครัวจะไม่ได้ชมรายการนั้นก็ตาม เป็นต้น

5. สร้างผลงานจากการดำรงตำแหน่งต่างๆ ให้มากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน เป็นเวลากว่า 20 ปี ผลงานต่างๆ มีมากมายเกินกว่าที่จะนำมากล่าวได้หมด ที่สำคัญที่ควรจะนำมากล่าวอย่างย่อๆ คือ ตัดถนนระหว่างหมู่บ้านในตำบลจำนวน 13 สาย โดยการริเริ่มนำแรงงานประชาชนไปทำเป็นทางลัดลงใน 2-3 ปีแรก ก่อนปีต่อมาก็จะขอขบประมาณจากทางราชการไปทนายจ้างให้ดีขึ้น สร้างถนนกั้นน้ำ 4 แห่ง ขุดสระ 6 แห่ง เป็นต้น

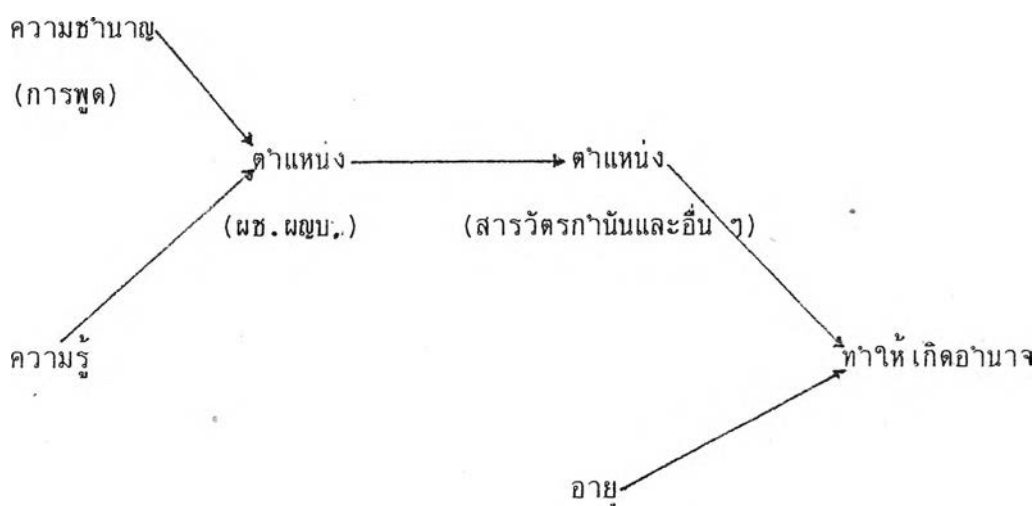
กล่าวโดยสรุปแล้วนายฉวีได้ใช้ปัจจัยหลายๆ อย่างผสมผสานเกื้อกูลกันเพื่อสร้างเสริมให้เกิดอำนาจแก่ตนมากขึ้นตามลำดับ โดยมีปัจจัยความชำนาญทางช่างไม้ สถานการณ์และความรู้ เป็นปัจจัยริเริ่ม มีตำแหน่งในทางสาธารณะ เป็นปัจจัยหลักติดต่อกันมาเป็นระยะ เวลายาวนาน มีอายุเป็นปัจจัยเสริมให้เป็นที่น่านับถือมากยิ่งขึ้นในระยะหลังจนอาจกล่าวได้ว่านายฉวี เป็นบุคคลที่มีอำนาจมากที่สุดในกลุ่มชนชั้นบนสมบูรณ์ เพราะประชาชนให้การยอมรับ เชื่อฟังและปฏิบัติตามมากที่สุดทั้งที่เป็นการปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ และไม่เต็มใจ

1.2 นายบุญเลี้ยง บุตรคา

นาย บุญเลี้ยง บุตรคา อายุ 56 ปี ชาวบ้านทั่ว ๆ ไป เรียกว่า "พ่อเลี้ยง" จึงนับได้ว่าเป็นผู้ที่มีอายุผู้หนึ่งในชุมชน จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (ป.4) และได้รับการบวชเรียนอยู่นานถึง 4 ปี จนจบชั้นมัธยมศึกษาเอกมีอาชีพหลักคือการทำนา และอาชีพรองคือการทำไร่ทำสวน ฐานะปานกลาง นายบุญเลี้ยงนับได้ว่าเป็นผู้มีความรู้ เพราะนอกจากจะได้รับการบวชเรียนแล้ว ยังได้รับการอบรมจากทางราชการจำนวนหลายครั้งติดต่อกันมาเป็นเวลานานเกือบ 30 ปี ที่สำคัญได้แก่ อบรมผู้นำทางธรรมชาติ อบรมป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน อบรม ทสพช. รุณยุทธวิธี อบรมนवल อบรมกรรมการหมู่บ้าน อบรมเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ อบรมกรรมการธนาการข้าว อบรม ธกส. อบรมกรรมการกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน อบรม ลสชบ. ฯลฯ ความดีเด่นที่สำคัญที่สุดของนายบุญเลี้ยงก็คือ ความชำนาญการพูดในงานสาธารณะต่างโดยใช้ภาษากลาง ซึ่งมีส่วนทำให้นายบุญเลี้ยง เป็นบุคคลสำคัญ และมีอำนาจมากคนหนึ่งในกลุ่มชน เมื่อรวมการมีความรู้ เข้ากับความชำนาญในการพูด

เข้าด้วยกัน ทำให้นายบุญเลี้ยงกลายเป็นผู้นำที่มีอำนาจในฐานะผู้เชี่ยวชาญ (expert power) ประกอบกับการที่นายบุญเลี้ยงเป็นคนที่มีความขยันขันแข็ง เอาใจใส่ต่อกิจการสาธารณะของชุมชน จึงทำให้ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ มากมายที่สำคัญเช่น สารวัตรกำนัน ไปรษณีย์ตำบล กรรมการหมู่บ้าน (กม.) กรรมการสภาตำบล (กสต.) กรรมการกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน ฯลฯ การที่นายบุญเลี้ยงมีตำแหน่งต่าง ๆ นี้ ทำให้นายบุญเลี้ยงเป็นผู้หนึ่งที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย (legitimate power) ในบางกรณีสามารถมีอำนาจในการให้รางวัลและการลงโทษแก่ประชาชนภายในชุมชนด้วย เนื่องจากการอ้างอิงอำนาจมาจากกำนัน และส่วนราชการต่าง ๆ ที่มาเกี่ยวข้อง

แผนภูมิประกอบการพรรณนาวิเคราะห์ที่ 7.2 : นายบุญเลี้ยง บุตรดา

การที่นายบุญเลี้ยงได้รับการบวช เรียนตั้งแต่เป็นสามเณรอยู่นั้น นายบุญเลี้ยงได้เริ่มมีความชำนาญในการพูด โดยผ่านเครื่องขยายเสียง มีการพูดจากชักชวนญาติโยมให้มาร่วมทำบุญติดต่อกันเรื่อยมา รวมทั้งการเดินทางไปพูดในที่ต่างๆ และเมื่อมีงานบุญเมื่อใด นายบุญเลี้ยงก็จะต้องเป็นผู้ที่จับไมโครโฟนเสมอ ประกอบกับการที่สามเณรบุญเลี้ยง เป็นผู้ที่ค่อนข้างจะมีความรู้ดีกว่าคนอื่น ๆ จึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าสามเณร ทำหน้าที่เป็นครูสอน และช่วยแนะนำสามเณรคนอื่น ๆ

และเมื่อมาอยู่ในชุมชนแห่งนี้ ก็พบว่ามิสสถานการณบางอย่าง ที่ต้องทำให้นายบุญเลี้ยง ได้เข้าไปมีบทบาทสำคัญ นั่นคือทุกๆ เดือนผู้ใหญ่บ้านจะเรียกประชุมชาวบ้าน เพื่อแจ้งข่าวสารทางราชการแก่ประชาชนทั่วไป แต่ปรากฏว่าในที่ประชุมไม่มีผู้ใดที่อ่านข่าวสารราชการได้ดี "อ่านได้แบบตะกุกตะกัก ชักช้าไม่คล่องแคล่ว" จึงต้องหาคนทำหน้าที่นี้ใหม่ นายบุญเลี้ยงซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และชำนาญการพูด ตั้งแต่ตอนบวชเรียนอยู่แล้ว สามารถอ่านได้ดีและคล่องแคล่ว ต่อจากนั้นที่ประชุมจึงได้มอบหมายให้นายบุญเลี้ยงทำหน้าที่ตลอดไป และได้แต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่ (ผช.ผญบ.) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2505 ต่อจากนั้นนายบุญเลี้ยงก็ได้ทำงานเพื่อส่วนรวมอย่างขยันขันแข็ง จนได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอีกมากมาย เช่น เป็น กม.ฝ่ายประชาสัมพันธ์ กรรมการธนาคารข้าว ประธาน ทสพช. รุ่งยุทธวิธี ไพรชนีย์ตำบล และเป็นสารวัตรกำนันตั้งแต่ปี พ.ศ.2511 จนถึงปัจจุบัน

สำหรับวิธีการที่นายบุญเลี้ยงได้ใช้ความชำนาญ ความรู้ ตำแหน่งทางสาธารณะ และอายุให้เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมอ่านาใจให้เกิดขึ้นแก่คนนั้น เป็นดังนี้

1. นายบุญเลี้ยงได้ใช้ความชำนาญทางการพูดของตน จัดงานหารายได้ให้แก่วัด โดยการเป็นหัวหน้าวงดนตรีและเป็นนักร้อง จัดให้มีการร้องขึ้นภายในชุมชน กิจกรรมนี้ทำให้นายบุญเลี้ยงมีบทบาทเด่นชัดขึ้นในทุกๆ เรื่อง ประชาชนทั่วไปก็นิยมชมชอบยอมรับและศรัทธาในตัวนายบุญเลี้ยงเป็นอย่างมาก คุณงามความดีของนายบุญเลี้ยงครั้งนี้เป็นที่ประทับใจแก่ชาวบ้าน จนเล่าลือมาถึงทุกวันนี้

2. นายบุญเลี้ยงได้ใช้ความชำนาญทางการพูดของตนทำงานด้านการประชาสัมพันธ์ให้แก่ประชาชนภายในชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2505 จนถึงปัจจุบัน รวมเวลาประมาณ 27 ปีแล้ว การประชาสัมพันธ์นี้เป็นการพูดภาษากลางผ่านไมโครโฟน ในงานสังคมต่างๆ เช่น งานวัด งานโรงเรียน งานชาวบ้าน งานศพ งานแต่งงาน งานบวช ฯลฯ นายบุญเลี้ยงจะเป็นคนจับไมโครโฟนตลอด ตั้งแต่ตนจนเสร็จงาน เรียกได้ว่า "ขาดนายบุญเลี้ยงก็ไม่เป็นงาน เลยแหละ" จนชาวบ้านให้สมญานามนายบุญเลี้ยงว่าเป็น

"คน آهنไม" ซึ่งหมายถึง บุคคลที่กัดฉีกไมโครโฟนกินเป็นอาหารนั่นเอง เพราะในข้อเท็จจริงแล้ว นายบุญเลี้ยงจะพูดอยู่กับไมโครโฟน จนแทบไม่มีเวลากินข้าวกินน้ำ

นอกจากนั้นนายบุญเลี้ยงยังมีความสามารถพิเศษในการพากย์ฟุตบอลที่ได้จัดให้มีการแข่งขันภายในชุมชนมาเป็นเวลา 10 กว่าปีแล้ว ในระยะ 8 ปีหลังนี้นายบุญเลี้ยงก็ได้ทำการพากย์มวยที่จัดขึ้นภายในชุมชนด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากมีประชาชนมาร้องขอให้นายบุญเลี้ยงมาช่วยโดยกล่าวว่า "ถ้าเจ้าบ่ไปเว้ามันกับม่วน" ฟังเข้าใจด้วยการพูดและประชาสัมพันธ์งานสังคมต่าง ๆ ของนายบุญเลี้ยงนี้เป็นการเรียกใช้กันฟรี ๆ ไม่ได้คิดค่าตอบแทนใด ๆ เลยถือว่าเป็นการช่วยเหลือกัน จึงทำให้นายบุญเลี้ยงเป็นที่ยอมรับประชาชนจึงเคารพ เชื่อฟังและปฏิบัติตาม เป็นอันมาก

3. ในการใช้ตำแหน่งทางสาธารณะ นายบุญเลี้ยงก็สามารถทำได้ดีสามารถพูดชี้แจงข้าราชการต่าง ๆ แทนกำนันได้ (อ้างอิงอ่านมาจากกำนัน) ไม่ว่าจะมีการปรึกษาหารือเพื่อตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ นายบุญเลี้ยงก็ให้ข้อคิดเห็นที่ดี เป็นผู้นำเสนอข้อคำถามของชาวบ้าน บางคนที่ไม่ค่อย "กล้า" พูดในที่ประชุม กล่าวคือ เป็นตัวแทนเป็นปากเป็นเสียงแทนชาวบ้านนั่นเอง แต่ก็มีในบางกรณีที่นายบุญเลี้ยงใช้อำนาจหน้าที่ราชการบีบบังคับให้ประชาชนภายในชุมชนบริจาคเงินแก่สาธารณะขึ้นต่ำสุด เช่น ทุกครอบครัวไม่ให้ต่ำกว่า 5 บาท ครอบครัวใดให้ต่ำกว่านี้ควรจะต้องได้รับการลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่ง (sanction) จากประชาชนในชุมชน เป็นต้น

4. การที่นายบุญเลี้ยงมีตำแหน่งเป็นไปรษณีย์ตำบลนั้น ทำให้นายบุญเลี้ยงจำเป็นต้องไปส่งข่าวสารแก่ประชาชนทั่วไปสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ประชาชนทั่วไปจึงรู้จักนายบุญเลี้ยงเป็นอย่างดี และซาบซึ้งในบุญคุณเพราะนายบุญเลี้ยงถือว่าการทำงานนี้ เป็นการช่วยเหลือประชาชนด้วยกันเท่านั้น ไม่ถือว่าเป็นงานที่มีรายได้แต่อย่างใด เพราะฉะนั้นนายบุญเลี้ยงได้รับค่าตอบแทนจากไปรษณีย์อำเภอเดือนละ 415 บาท ซึ่งคิดแล้วก็หมดไปกับค่าน้ำมันรถมอเตอร์ไซด์ของตนเองพอดี แต่เมื่อพิจารณาในแง่อำนาจแล้ว นายบุญเลี้ยงก็เป็นผู้หนึ่งที่ควบคุมการสื่อสารต่างๆ ภายในชุมชน เป็นผู้กุมข่าวสารของประชาชน ซึ่งนับได้ว่า เป็นแหล่งที่มาของอำนาจอีกอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีโทรเลขมา นายบุญเลี้ยง

จะ เร่งรีบไปทันที ทำให้ประชาชนทั่วไปรู้สึก เป็นหนี้บุญคุณแก่นายบุญเลี้ยงทันทีไม่ว่าจะเป็น การตั้งใจหรือไม่ก็ตาม

5. นายบุญเลี้ยงยังสามารถเป็นผู้นำในทางพิธีกรรมทางศาสนาได้ด้วย ใน กรณีที่คนเฒ่าคนแก่ไม่อยู่ในที่นั้น เนื่องจากนายบุญเลี้ยงเคยบวชเรียนมาก่อน กล่าวคือ นาย บุญเลี้ยงจะเป็นผู้กล่าววาทะที่เรียกว่า อารธนาเทศ อารธนาศีล อารธนาสวดมนต์ ถวายทาน ถวายอาหารและอื่นๆ

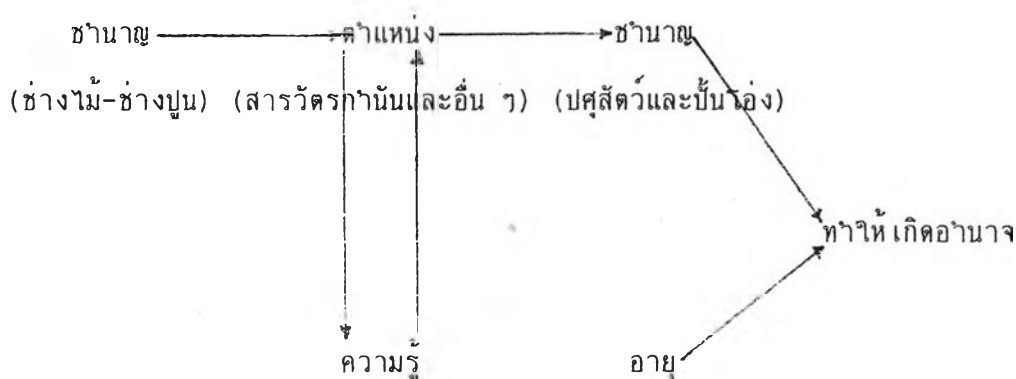
เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว จะเห็นว่านายบุญเลี้ยงได้ใช้ความชำนาญ ความรู้ ตำแหน่งในทางสาธารณะ และอายุเป็นปัจจัยที่นำมาผสมผสาน เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทำให้ เกิดอำนาจแก่ตน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากว่า การเป็นหนี้บุญคุณ การศรัทธาในความ สามารถ รวมทั้งการสนิทสนมคุ้นเคยเป็นการส่วนตัว ประชาชนทั่วไปภายในชุมชนที่ยอมรับ เชื่อฟัง และปฏิบัติตามนายบุญเลี้ยงจึงมีอยู่เป็นจำนวนมาก

1.3 นายนิกรณ บัวคำ

นายนิกรณ บัวคำ อายุ 56 ปี ชาวบ้านทั่วไป เรียกว่า "พ่อกร" จึงนับได้ว่าเป็นผู้ที่มีอายุผู้หนึ่งในชุมชน จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (ป.4) และได้รับการบวชเรียนอยู่ยาวนานถึง 5 ปี จนจบชั้นมัธยมศึกษา มีอาชีพหลักคือการทำนา อาชีพ-รองคือการทำไร่ทำสวน ฐานะอยู่ในระดับปานกลาง นายนิกรณนับได้ว่าเป็นผู้มีความรู้ เพราะนอกจากจะได้รับการบวชเรียนแล้ว ยังได้รับการอบรมจากทางราชการจำนวน หลายครั้งติดต่อกันมาเป็นเวลานานมากกว่า 16 ปีที่สำคัญได้แก่อบรมสันนิบาตเสรีชน อบรม ด้านความปลอดภัยแห่งประเทศไทย อบรมนवल อบรมด้านป้องกันอาชญากรรม อบรมผู้นำ ทางธรรมชาติ อบรมการเลี้ยงสัตว์และการเกษตร อบรมป้องกันภัยทางธรรมชาติ อบรม ไทยอาสาป้องกันชาติ (ทส.ปช.) อบรมลูกเสือชาวบ้าน อบรมกรมการหมู่บ้าน อบรมช่าง-ชนบท อบรมคปต. อบรม อปต. อบรมผู้ช่วยนายทะเบียน ฯลฯ นายนิกรณเป็นผู้มีความ ชำนาญหลายอย่างทั้งที่เป็นความชำนาญที่มีมาแต่เดิม และเป็นความชำนาญที่ได้รับการอบรม จากทางราชการความชำนาญเหล่านี้ได้แก่ ช่างไม้-ช่างปูน จักสาน หมอลำเรื่องต่อกลอน

การปลุสตีว และการปั้นใจองน้ำ และเมื่อรวมการเป็นผู้มีความรู้กับความชำนาญเข้าด้วยกันแล้ว ทำให้นายนิกรมีกลายเป็นผู้ที่มีอำนาจในฐานะผู้เชี่ยวชาญ (expert power) ประกอบกับการที่นายนิกรเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม มีความเสียสละ และขยันขันแข็งต่อกิจการสาธารณะของชุมชน จึงทำให้ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต่างๆ มากมาย ที่สำคัญได้แก่ สารวัตรกำนัน กรรมการหมู่บ้าน (กม.) กรรมการสภาตำบล (กสต.) กรรมการอาสาสมัครแม่บ้าน (ก.อ.บ.) ที่ปรึกษาสภาตำบลตำบลตำบล ตำบล ประธาน ทส.ปช. กรรมการผู้นำทางธรรมชาติ รองประธานกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน กรรมการฉางข้าว ที่ปรึกษาของกลุ่มเยาวชน ที่ปรึกษาของชุมชนกีฬา ที่ปรึกษาของคณะกรรมการศึกษา ที่ปรึกษากรรมการวัด ฯลฯ การที่นายนิกรมีตำแหน่งทางสาธารณะต่างๆ ที่กล่าวมานี้ ทำให้นายนิกรเป็นผู้หนึ่งที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย (legitimate power) ในบางกรณีสามารถมีอำนาจในการให้รางวัล และการลงโทษ (reward and punishment power) แก่ประชาชนภายในชุมชนได้ด้วย เนื่องจากการอ้างอิงอำนาจมาจากกำนัน และส่วนราชการต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับประชาชนภายในชุมชน

แผนภูมิประกอบการพรรณานาวิเคราะห์ที่ 7.3 : นายนิกร บัวคำ

นายนิกร เป็นผู้มีความชำนาญทางด้านช่างไม้-ช่างปูนมาเป็นเวลานาน ได้เคยไปรับจ้างก่อสร้างบ้านมาแต่ก็ไม่ได้อะไร เป็นอาชีพสำคัญแต่อย่างใด เพราะส่วนใหญจะเป็นการหาหรือวานให้ไปช่วยทำฟรี นอกจากนั้นนายนิกรก็ได้มีการสอนถ่ายทอดความชำนาญทางด้านนี้ให้แก่ชาวบ้านผู้สนใจฟรีโดยไม่คิดมูลค่า การไปรับจ้างของนายนิกรก็เป็นไปในลักษณะที่ช่วยเหลือกันคือคิดราคาไม่แพง ทำให้นายนิกรเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับ

รับจากประชาชนทั่วไป ความชำนาญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้นายนิกรมีชื่อเสียงจนเป็นที่รู้จักแก่ประชาชนทั่วไป ทั้งในชุมชนและนอกชุมชนคือการเป็น "หมอลำ" โดยมีนายนิกรชำนาญในเครื่องดนตรีพื้นเมือง "เป่าแคน" และสามารถดัดกลอนลำได้เป็นอย่างดีได้เคยตั้งคณะหมอลำเรื่องดัดกลอนไปร่วมงานและแสดงในงานประเพณีของหมู่บ้านและตำบลต่างๆ หลายปีในบางงานประเพณีก็เป็นการขอให้ไปช่วยฟรี ไม่คิดค่าตอบแทน บางงานก็แล้วแต่จะเห็นใจให้ค่าตอบแทนตามความเหมาะสม เพราะถือว่าเป็นศิลปะและความชำนาญในระดับท้องถิ่น ไม่ได้ถือ เป็นงานอาชีพแต่อย่างใด

การที่นายนิกรเป็นคนที่มีความรู้ ทำให้เป็นคนพูดเก่ง กล่าวพูดเจสี่ยวดลาในการเจรจากับบุคคลต่างๆ บางครั้งก็มีตลกนิดหน่อย ไม่พูดขี้ใจคนอื่น พูดให้ถูกใจคนอื่นฯ เสมอในแนวสุนทรภู่ เขา สามารถพูดชี้แจงเป็นปาก เป็นเสียงให้แก่ประชาชนทั่วไปได้ในกรณีประชาชนมีความเดือดร้อน ที่สำคัญคือนายนิกรพูดแล้วต้องทำด้วยอย่างจริงจัง เป็นคนหน้าหนา เสมอไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาบ้าน เมืองและกิจการทางประเพณีศาสนา เป็นผู้ที่อุทิศเวลาให้กับส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว เมื่อมีงานส่วนรวมตรงกับงานส่วนตัวก็จะพักงานส่วนตัวไว้ก่อนเสมอ เอาเวลามาอุทิศให้กับงานส่วนรวม ทำอยู่อย่างนี้เป็นประจำติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายปี ประกอบกับการที่นายนิกรเป็นผู้ที่มีแนวความคิดริเริ่มใหม่ ๆ เสนอต่อที่ประชุมของประชาชนภายในชุมชนอยู่เสมอ จนกระทั่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นสารวัตรกำนัน เมื่อปี พ.ศ. 2516 ต่อจากนั้นนายนิกรก็ได้รับการยอมรับ เชื้อฟังจากประชาชนทั่วไปมากยิ่งขึ้นและเมื่อประกอบกับความชำนาญ 2 อย่างที่กล่าวมาแล้วทำให้นายนิกรได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต่างๆ มากมายพร้อมๆ กันก็ได้เป็นตัวแทนประชาชนไปรับการอบรมจากทางราชการในสถานที่ต่างๆ จนนับครั้งไม่ถ้วนทำให้นายนิกรเพิ่มพูนความรู้มากยิ่งขึ้นไปอีก

นายนิกรได้ใช้การที่มีตำแหน่งในทางสาธารณะของตนเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการยอมรับ เชื้อฟังและปฏิบัติตามจากประชาชน ทำให้ตนเองกลายเป็นผู้ที่มีอำนาจมากขึ้น วิธีการที่นายนิกรได้ใช้ปัจจัยทางด้านตำแหน่งก็คือ

1. ในด้านการรักษาความปลอดภัยให้กับประชาชนภายในชุมชน นายนิกรณัติได้ชื่อว่า "เป็นคนใจถึง ว่าแล้วเฮ็ดโลด ตายเป็นตาย" ใครทำผิดก็เอาจริงเอาจังมาแทงกัน ปล้นจี้ สักขโมยวัวควาย ติดตามจับคนร้ายได้ไม่พลาด

2. ในด้านเกี่ยวกับงานราชการ นายนิกรณัติได้ เป็นผู้ที่มีความรู้ในงานทะเบียน กฎหมายและระเบียบต่างๆ ได้ เป็นผู้ที่ทำให้คำปรึกษาแนะนำและเป็นผู้ที่ติดต่อโดยตรงกับประชาชนในเรื่องของหน่วยราชการท้องถิ่นที่มอบหมายให้ทำ ในเรื่องเกี่ยวกับการนำข่าวสารของทางราชการมาแจ้งแก่ประชาชนก็เช่นเดียวกัน นายนิกรณัติทำอย่างสุภาพเป็นกันเอง รวดเร็ว ไม่พยายามให้ผิดกฎหมายและให้ประชาชนได้รับประโยชน์มากที่สุด

3. นายนิกรณัติเป็นผู้ที่มีแนวความคิดริเริ่ม "อยากทำให้บ้านเมืองงาม อยากให้จิตใจเจริญขึ้น" จึงมักจะได้เป็นผู้นำหรือหัวหน้าในการพัฒนาเสมอ พร้อมทั้งได้แสดงความเสียสละอุทิศทรัพย์ส่วนตัวให้แก่ส่วนรวม เท่าที่เป็นไปได้ เช่น ริเริ่มให้นำเงินกลศ.มาสร้างธนาคารข้าวโดยอุทิศที่ดินส่วนตัวให้ปลูกสร้างโดยไม่คิดมูลค่า ริเริ่มให้มีการทำศาลาประชาคม ริเริ่มให้ทำรั้วพัฒนาในหมู่บ้าน ริเริ่มในการขุดบ่อน้ำบาดาลเพื่อให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สามารถนำไปใช้ได้หมดทุกคุ้ม หมดบ้าน (ทั้งชุมชน) นอกจากนั้นยังเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการสร้างบ้านพักคนไข้ที่สถานีอนามัยตำบล สร้างศาลาวัดสันติสามัคคี สร้างอุโบสถวัดศรีเมืองธรรมคุณ สร้างศาลาการเปรียญวัดศรีเมืองธรรมคุณ ทั้งนี้โดยไม่คิดค่าตอบแทนใดๆ เพราะท่านายนิกรณัติมีความชำนาญทางช่างไม้-ช่างปูนอยู่ก่อนแล้ว

4. นายนิกรณัติได้ชื่อว่า เป็นคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตไม่โกงกิน สิ่งที่เป็นของส่วนรวม เช่น เมื่อมีการควบคุมงบประมาณในกิจการส่วนรวมต่างๆ โดยความรับผิดชอบของนายนิกรณัติแล้ว จะไม่มีคำว่าสูญหายหรือขาดทุน เช่นที่คนอื่นฯ เคยทำ ตัวอย่างก็คือธนาคารข้าว เมื่อเริ่มต้นมีข้าวในฉางไม้ก็เกวียน แต่พอนายนิกรณัติเข้าควบคุมภายในเวลาไม่กี่ปีดอกผลของข้าวที่จำหน่ายแก่ประชาชนภายในชุมชนได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนคณะกรรมการฯ ได้ตั้งโครงการไว้ว่าจะนำกำไรจากธนาคารข้าวไปซื้อโรงสีมาตั้งเป็นโรงสีสหกรณ์กลางเพื่อรับสีข้าวโดยไม่คิดมูลค่า และจะนำรำข้าวกับผลพลอยได้อื่นๆ มาจำหน่ายและบริการแก่สมาชิกภายในชุมชน

5. ในด้านความมั่นคงของชาติ นายนิกรฯ เป็นแกนนำของกลุ่มนาวพล เพื่อความมั่นคงของชาติ กลุ่มสันนิบาตเสรีชนแห่งประเทศไทย ฉะนั้นในทุกๆ ครั้งที่มิวนสำคัญของสถาบันหลักของชาติ นายนิกรฯ จะเป็นผู้ดำเนินการ เชิญชวนประชาชนภายในชุมชนให้มาร่วมกันทำความสะอาดสิ่งสาธารณะ ปลูกป่า ตัดถนนในหมู่บ้าน ตลอดจนการรายงานข่าวสารเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติให้กับฝ่ายที่เกี่ยวข้องทราบและสั่งให้ดำเนินการตามความเหมาะสม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่านายนิกรฯ อ้างอิงอำนาจ (Referent power) มาจากส่วนราชการที่เชื่อมโยงกับความมั่นคงนี้

การที่นายนิกรฯ เป็นบุคคลที่กล่าวได้ว่ามีความรู้ มีความเฉลียวฉลาดคนหนึ่งในชุมชน เมื่อเปรียบเทียบกับประชาชนทั่วไปจึงได้รับการคัดเลือกให้ไปอบรมทางด้านการปลุสตีวจำนวน 4 ครั้ง ทำให้นายนิกรฯ เป็นผู้ที่มีความชำนาญเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่ง นายนิกรฯ ได้มีวิธีการใช้ความชำนาญทางด้านที่ เสริมสร้างอำนาจให้แก่ตนเอง โดยการช่วยชี้แนะแนวทางป้องกันโรคสัตว์ มีเรื่องอะไรเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงประชาชนก็มาหา นายนิกรฯ มาจากประชาชนทั้งชุมชน (ภายนอกชุมชนก็มี) เพราะว่ามีคนชำนาญด้านนี้อยู่คนเดียว สิ่งที่นายนิกรฯ ทำก็ได้แก่ การฉีดยา ฉีดวัคซีนโดยทั่วๆ ไปจะฉีดทุกๆ 6 เดือน ยกตัวอย่างเช่น วัว ควาย ฉีดครั้งหนึ่งมากกว่า 200 ตัว ในเวลา 6 เดือนต่อครั้ง ทั้งนี้ นายนิกรฯ บริการฟรีไม่คิดมูลค่าใดๆ เพราะส่วนหนึ่งก็เนื่องมาจากการที่สามารถเบิกยาฟรีได้จากทางอำเภอ ส่วนเข็มฉีดยานายนิกรฯ ลงทุนซื้อเอง แต่ก็มีบางกรณีที่เจ้าของสัตว์ซื้อยามาแล้วก็มาขอความช่วยเหลือจากนายนิกรฯ ให้ไปฉีดยาให้ซึ่งก็ไม่ได้มีการคิดเงินแต่ประการใด ถือว่าเป็นการช่วยเหลือกัน ลักษณะเช่นนี้ของนายนิกรฯ เป็นการกระทำติดต่อกันมาหลายปี ให้ประชาชนทั่วไป สำนึกในการเป็นหนี้บุญคุณ อันเป็นผลให้เกิดการเชื่อฟังและปฏิบัติตามซึ่งถือได้ว่าเป็นการเพิ่มอำนาจของนายนิกรฯ ให้มากขึ้น เรื่อยๆ ด้วยวิธีการ เช่นนี้ นอกจากสัตว์จำพวกวัว ควายแล้ว นายนิกรฯ ยังสามารถรักษาสัตว์ประเภทอื่นได้ด้วย เช่น หมู เป็ด ไก่ เป็นต้น

จากการที่นายนิกรฯ เป็นผู้ที่มีความรู้และ เป็น คปต. ในด้านช่างอีกตำแหน่งหนึ่ง ทำให้ทางราชการ เชิญนายนิกรฯ ไป เข้ารับการอบรมชั้นโองซี่ เมนต์จนนายนิกรฯ เกิดมีความชำนาญขึ้นอีกอย่างหนึ่ง จนได้รับมอบหมายจากเจ้าหน้าที่ เร่งรัดพัฒนาชนบท(ร.พ.ช.) ให้

ทำหน้าที่ เป็นวิทยากรอบรมการปั้นโอ่งซีเมนต์แก่เยาวชนในชุมชนและตำบลใกล้เคียง
 โอ่งซีเมนต์นี้ เป็นงานส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ รพช. เพื่อให้ประชาชนชนบทมีน้ำดื่ม น้ำใช้ ในฤดู-
 แล้งอย่างเพียงพอ เพราะมีขนาดใหญ่ เก็บน้ำได้มาก ที่สำคัญที่ทำให้ให้นายนิกรม์ เป็นที่ยอมรับ
 และมีอำนาจมากขึ้นก็คือ นายนิกรม์ได้ เป็นช่างปั้นโอ่ง แจกจ่ายและบริจาคให้แก่ประชาชนทั่ว
 ไปฟรี โดยบริจาคให้หมู่บ้านละ 2 ลูก สำหรับชุมชนในสมบุรณ์บริจาคให้ 10 ลูก ทั้งนี้โดย
 มีทางราชการ เป็นผู้ออกทุนค่าวัสดุต่างๆที่จำเป็นให้ นายนิกรม์ เอง เป็นผู้ออกแรงงานฝีมือ
 และสิ่งจำเป็น เล็กๆ น้อยๆ

นอกจากวิธีการใช้ปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว นายนิกรม์ยังมี วิธีการเสริม ที่มี
 ส่วนในการสร้างและเพิ่มพูนอำนาจให้แก่ตนเอง วิธีการเสริมที่จะกล่าวต่อไปนี้บาง
 ส่วนมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับปัจจัยทั้ง 3 ที่กล่าวมาแล้วรวมทั้งการเป็นผู้มีอายุ
 ค้ำ วิธีการเสริม ที่นายนิกรม์ได้ใช้คือ

1. นายนิกรม์ เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มและกระตือรือร้นหลายอย่าง สามารถ เป็น
 ผู้นำในการปฏิบัติตนให้ เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนทั่วไปได้หลาย เรื่อง ได้แก่

1.1 ครั้งหนึ่งในหน้าแล้งประชาชนทั่วไปขาดน้ำดื่ม น้ำใช้ นายนิกรม์ได้ไป
 ติดต่อขอความช่วยเหลือจากทางราชการ รพช. และพัฒนาชุมชนจึงได้มีการขุดเจาะน้ำ-
 บาดาลและปั้นโอ่งซีเมนต์ขึ้น จนสามารถบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนไป
 ได้ในสถานการณ์เช่นนี้ทำให้นายนิกรม์มีชื่อเสียงขึ้นมาก นอกจากนั้นนายนิกรม์ยังได้แสดง
 ให้เห็นว่าตนเอง เป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วโดยสามารถซ่อมแซมแก้ไข เครื่อง-
 โยกน้ำบาดาลที่ชำรุดเสียหายให้กลับมาใช้การได้ จนกระทั่งเจ้าหน้าที่ รพช. ได้มอบหมาย
 หน้าที่นี้ให้แก่ นายนิกรม์รับผิดชอบอีกตำแหน่งหนึ่ง สามารถซ่อมแซมแก้ไข เครื่องโยกน้ำ
 บาดาลในตำบลใกล้เคียงได้

1.2 นายนิกรม์ได้ทำตัวให้ เป็นตัวอย่างแก่ประชาชนทั่วไปโดยได้ทำการ
 ทดลองและสาธิตทางด้านการเลี้ยงสัตว์มีการติดต่อศูนย์ขยายพันธุ์สัตว์อำเภอมาผสม-

พันธุ์วักกับพันธุ์พื้นเมือง มีการถ่ายพยาธิ มีการฉีดวัคซีน จนประชาชนในชุมชนเห็นประโยชน์และได้นำมาปฏิบัติติดต่อกันจนเป็นที่แพร่หลาย

1.3 ในด้านการปรับปรุงการเกษตร นายนิกรก็ได้ทำเป็นตัวอย่างแก่ประชาชน เช่นเดียวกับการเลี้ยงสัตว์ คือ มีการทำนุ้ยหมักจากฟางข้าว การใช้ปุ๋ยในนาข้าว ซึ่งได้ทดลองทำเป็นคนแรก และต่อมาก็มีคนมาขอคำแนะนำและดูตัวอย่าง จนปัจจุบันมีคนกระทำอยู่หลายครัวเรือนและมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้นนายนิกรยังได้ทำการทดลองใช้ปุ๋ยคอก และปลูกพืชหมุนเวียนในที่นาด้วยซึ่งเป็นการเสริมรายได้และแก้ไขปัญหาคารว่างงานได้ด้วย

2. นายนิกรนับได้ว่าเป็นผู้ที่ "ใจบุญ" ผู้หนึ่งคือ นายนิกรจะยินยอมให้บุคคลที่มีฐานะยากจนมาทำนาโดยแบ่งให้ทำเป็นส่วนใหญ่หรือทำทั้งหมด โดยไม่เก็บค่าเช่าขอเพียง 1 ใน 3 ของผลผลิต แต่ถ้าได้ผลผลิตน้อยในปีใดก็สามารถลดลงได้ นอกจากนั้นยังให้ยืมเรือ เครื่องมือให้ผู้ยากจนทำการประมงได้ ใช้จับปลาประกอบเป็นอาชีพโดยไม่คิดค่าตอบแทนและค่าสึกหรอใดๆ ทั้งสิ้น นอกจากนั้นยังบริจาคทรัพย์ในงานประเพณีต่างๆ จนมีมูลค่าเกือบห้าหมื่นบาทบ้านคนอื่น ๆ อุทิศไม้แปรรูปในบ้านไปก่อสร้างถาวรวัตถุต่างๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์

3. นายนิกรได้บริจาคที่ดินสร้างถนนภายในหมู่บ้านมีความยาว 20 เมตร หรือประมาณ 160 ตารางเมตร

4. โดยปกติทุกวันทุกคืนจะมีคนมาดูโทรทัศน์ที่บ้านนายนิกรเป็นประจำ มีจำนวนมากกว่า 20 คนขึ้นไป โดยที่นายนิกรเปิดให้ดูฟรี ไม่ว่าจะตนเองจะดูอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม

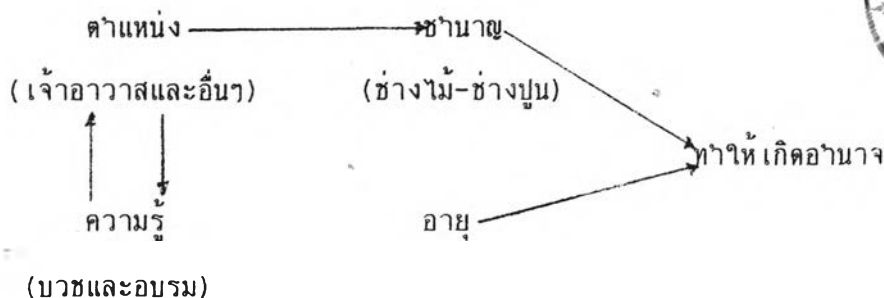
5. นายนิกรมีสามล้อเครื่องอยู่คันหนึ่ง เมื่อมีงานประเพณีในชุมชนไม่ว่าจะเป็นงานวัดงานส่วนรวม หรืองานส่วนตัว เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานศพ ก็สามารถมาขอยืมจากนายนิกรได้โดยไม่คิดมูลค่าอะไร

กล่าวโดยสรุปแล้ว นอกจากนายนิกรม์จะใช้ปัจจัย 4 อย่างผสมผสานกันเกื้อกูลซึ่งกันและกันแล้วคือ ความชำนาญ ตำแหน่งในทางสาธารณะ ความรู้และอายุแล้ว นายนิกรม์ยังได้มีวิธีการ เสริมต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ก็มีความเชื่อมโยงมาจากปัจจัยหลัก 4 อย่างที่กล่าวมาแล้ว วิธีการใช้ปัจจัยทั้งหมดของนายนิกรม์ ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณเป็นหนึ่งบุคคลของนายนิกรม์ จึงยอมรับ เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำบอกกล่าวของนายนิกรม์ ซึ่งทำให้นายนิกรม์ เป็นผู้ที่มีอำนาจมากผู้หนึ่งในชุมชนแห่งนี้

1.4 หลวงพ่อบุญรอด ธรรมรส

หลวงพ่อบุญรอด ธรรมรส มีชื่อ(ฉายาว่า) "สงวน ชญาโภาโส" อายุ 47 ปี ได้บวชเรียนอยู่ยาวนาน 20 พรรษา จึงนับได้ว่าเป็นผู้นำที่มีอายุผู้หนึ่งในชุมชน จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (ป. 4) ได้รับการบวชเรียนจนจบชั้นนักธรรมเอก หลวงพ่อบุญรอดนับได้ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ เพราะนอกจากจะได้รับการบวชเรียนอยู่จนจบชั้นนักธรรมเอกแล้วยังได้รับการอบรมหลายอย่างทั้งที่เป็น เรื่องทางศาสนาและ เรื่องทางโลกที่สำคัญได้แก่ อบรมพัฒนาการทางจิต อบรมพระธรรมทูต อบรมพระอุปัชฌาย์ อบรมเจ้าคณะตำบล อบรมการสอบพระปริยัติธรรม อบรมโครงการอีสานเขียว อบรมโครงการสมุนไพรรักษาโรค อบรมสาธารณสุขมูลฐาน ฯลฯ นอกจากนั้นหลวงพ่อบุญรอดยังมีความชำนาญทางช่างไม้-ช่างปูน ที่สามารถใช้การได้ด้วย เมื่อรวมความเป็นผู้ที่มีความรู้และความชำนาญเข้าด้วยกันทำให้หลวงพ่อบุญรอดกลายเป็นผู้ที่มีอำนาจในฐานะผู้เชี่ยวชาญ (expert power) หลวงพ่อบุญรอดมีตำแหน่งสำคัญทางสาธารณะโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเกี่ยวกับศาสนา หลายตำแหน่งคือ เจ้าอาวาสวัดศรีเมืองธรรมคุณ เจ้าคณะตำบลโนนสมบูรณ์ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนพระปริยัติธรรม การที่หลวงพ่อบุญรอดมีตำแหน่งสำคัญทางศาสนาภายในชุมชนนี้ทำให้หลวงพ่อบุญรอด มีอำนาจอ้างอิง (referent power) โดยอ้างอิงอำนาจมาจากพระพุทธรูปเจ้า ความเชื่อทางประเพณีที่ปะปนมากับศาสนารวมทั้งบุคลิกภาพของหลวงพ่อบุญรอดเองด้วย

แผนภูมิประกอบการพรรณนาวิเคราะห์ที่ 7.4 : หลวงพ่อโภาส ธรรมรส

หลวงพ่โภาสได้รับการอุปสมบทตั้งแต่เยาว์วัย ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยฝ่ายคันถธุระจนแตกฉาน ญาติโยมได้เห็นกิตติศัพท์ในทาง เป็นผู้มีความรู้จึงได้ร่วมใจกันไปอาราธนาจากภุมิลาเนา เดิมมาพัฒนาวัดซึ่งช่วงนั้นยังว่างเจ้าอธิการอยู่ จึงได้เป็นรักษาการเจ้าอาวาสเมื่อปี พ.ศ. 2512 และได้เป็นเจ้าอาวาสเมื่อปี พ.ศ. 2513 ต่อมาอีก 2 ปีได้รับการแต่งตั้งให้เป็น เจ้าคณะตำบลโนนสมบูรณ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนับเวลารวมกัน 17 ปีแล้ว ต่อมาได้จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อสอนธรรมะ ธรรมจรรยา สั่งสอนอบรมพระ เณร และเยาวชนที่ไปร่วมเรียนโดยไม่มีค่าเรียนค่าสอนค่าเรียนใดๆ เลย

โดยทั่วไป ในชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การเป็นพระสงฆ์ในพุทธศาสนาย่อมทำให้มีอำนาจอ้างอิงอยู่แล้ว และยังมีตำแหน่งสำคัญ ทางพุทธศาสนาด้วยก็ยิ่งทำให้บุคคลผู้นั้นมีอำนาจอ้างอิง (referent power) มาจากทางศาสนาและประเพณีมากยิ่งขึ้น การที่จะทำให้ประชาชน เชื่อฟังและปฏิบัติตามจึงเป็นไปได้โดยไม่ว่ายากลำบากนักแต่สำหรับหลวงพ่โภาสแล้วไม่เพียงแต่เท่านั้น แต่ยังมีวิธีการใช้ปัจจัยทั้ง 4 คือ ความรู้ ตำแหน่ง ความชานาญ และอุบายผสมผสานเกื้อกูลซึ่งกันและกัน อันเป็นการเสริมอำนาจให้กับตนเองทั้งทางตรงและทางอ้อมมากยิ่งขึ้น ซึ่งได้แก่สิ่งต่อไปนี้

1. หลวงพ่โภาส เป็นนักเทศน์ ครูสอนทางศาสนาที่จัดได้ว่าพูด เก่งพอสมควรได้ เป็นวิทยากรประจำอำเภอบึงกาฬ เป็นหัวหน้าสายพระธรรมทูตซึ่งอำเภอหนึ่งจะมีอยู่เพียง 3 รูป เท่านั้น ในแต่ละ เดือนจะมีการเดินทางไปบรรยายธรรมหรือ เทศนาประ-

มาฆ 3 ครั้งทั่วทั้งอำเภอส่วนใหญ่เป็นการอบรมของ เรื่องของพระสงฆ์และการทำความดี
ต่างๆ ให้สอดคล้องกับนโยบายของทางราชการโดย เฉพาะอย่างยิ่งในวันสำคัญ เช่น วันขึ้น
ปีใหม่ วันแม่แห่งชาติ วันเด็ก วันเฉลิมพระชนมพรรษา ฯลฯ สำหรับภายใน
ชุมชนโนนสมบูรณ์เองแล้ว การเทศน์หรือการบรรยายธรรมได้กระทำเป็นประจำ
สม่ำเสมอแทบทุกวันอยู่แล้ว

2. หลวงพ่อโภาส เป็นผู้ที่มีความชำนาญทางช่างไม้-ช่างปูนอยู่แล้วประกอบ
กับเป็นคนไม่ถือตัว "ไม่ว่าดินดีมีมือชี้" เมื่อมีงานก่อสร้างและพัฒนาต่างๆ ภายในวัดมักจะ
เข้าร่วมลงมือทำเอง เป็นส่วนใหญ่ ตั้งแต่วางโครง แบบแปลน แพนผัง จับฉ้อน เลื่อย มีด
ไสกบ ฯลฯ ถ้าเป็นที่สูงก็"ทำเอง" เลย การกระทำของหลวงพ่อโภาสทำให้ช่างและชาว
บ้านผู้มาร่วมงาน เลื่อมใส ศรัทธาเป็นอันมาก ความเลื่อมใส นี้ได้เล่าสืบไปยังท้องถิ่นอื่นๆ
ใกล้เคียงด้วย อันเป็นการส่งเสริมอำนาจให้แก่หลวงพ่อโภาสมากยิ่งขึ้น

3. หลวงพ่อโภาสจัดได้ว่าเป็นผู้ที่ "พาเข็ดพาสร้าง" นั่นก็คือ เป็นผู้นำและชี้
แนะการก่อสร้างถาวรวัตถุต่างๆ ขึ้นในวัดอันได้แก่ กุฏิ 7 หลัง พระอุโบสถ 1 หลัง ศาลา
การเปรียญ 1 หลัง ศาลาเอนกประสงค์ 1 หลัง ศาลาประชาคมโนนสมบูรณ์ 1 หลัง นอก
จากนั้นยังได้ชี้ผู้นำให้มีการตัดถนนภายในชุมชนหลายสาย

4. เนื่องจากหลวงพ่อโภาสเป็นผู้ที่บุคคลทั่วไปเคารพ เชื่อฟังและปฏิบัติ
ตามจะนั้นในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนที่ต้องอาศัยความร่วมมือทางด้านร่างกาย
และแรงทรัพย์จากประชาชนเป็นจำนวนมาก ผู้ที่เกี่ยวข้องก็มักจะมาขอความช่วยเหลือจาก
หลวงพ่อกับช่วย"พูด"ช่วยประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนทราบ และให้ไปปฏิบัติงานตามความ
ต้องการของผู้เกี่ยวข้องที่มาติดต่อขอความช่วยเหลือนั้น ตัวอย่างเช่น การก่อสร้างในสถาบัน
อนามัยตำบล การทำและตัดถนนหนทาง การทำความสะอาดสิ่งสาธารณะต่างๆ ตลอดจน
ชักชวนญาติโยมไปสนับสนุนการสร้างตึกสงฆ์ที่โรงพยาบาลในตัวอำเภอบึงกาฬด้วย

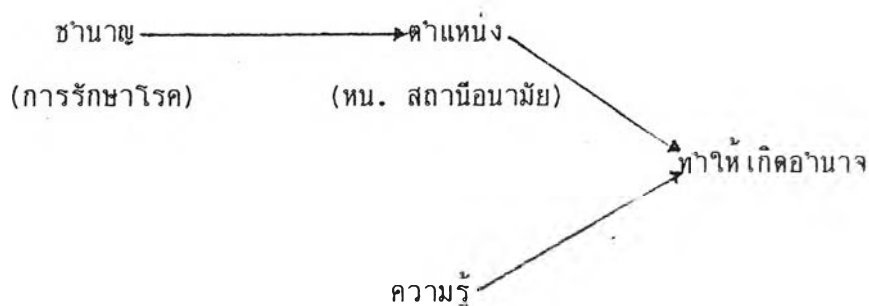
2. ใช้ปัจจัย ตำแหน่งในทางสาธารณะ ความรู้ และความชำนาญ

ผู้นำที่ใช้ปัจจัยในลักษณะนี้มีจำนวน 5 คนคือ นายสมเกียรติ พระนคร นายบุญถึง บุตรโคตร นายสงวน คุณมี นายจรัส จารุจิตร และนายคำแดง สายแก้ว ในที่นี้จะขอกล่าวถึงวิธีการใช้ปัจจัยของ นายสมเกียรติ พระนคร นายบุญถึง บุตรโคตร นายสงวน คุณมี และนายจรัส จารุจิตร เท่านั้น เนื่องจากมีลักษณะเด่นที่แตกต่างกันแม้ว่าจะใช้ปัจจัยในลักษณะเดียวกัน ส่วนวิธีการใช้ปัจจัยของนายคำแดง สายแก้ว นั้นไม่ขอกล่าวถึงเนื่องจากมีลักษณะบางส่วนคล้ายคลึงกับของนายจรัส จารุจิตร จึงขอ เสนอรายงานเพียงคนเดียวก็ น่าจะเพียงพอต่อการทำความเข้าใจแล้ว

2.1 นาย สม เกียรติ พระนคร

นายสมเกียรติ พระนคร อายุ 39 ปี ชาวบ้านท้าว ไปเรียกว่า "หมอตั้ง" จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.6) หลังจากนั้นก็สอบเข้าเรียนต่อทางเกษตรกรรม เรียนอยู่เป็นเวลา 2 ปี เกิดไม่ชอบใจจึงสอบเข้าเรียนต่อทางด้านอนามัยและได้เข้าเรียน เป็นพนักงานอนามัยรุ่นที่ 3 ที่จังหวัดขอนแก่นจบการศึกษาเมื่อปี พ.ศ.2508 ต่อจากนั้นได้เข้ารับราชการในกระทรวงสาธารณสุขซึ่งถูกส่งไปประจำตามสถานีอนามัยต่าง ๆ นายสมเกียรติจึงนับได้ว่าเป็นทั้งผู้ที่มีความรู้ และความชำนาญทางการแพทย์พร้อมกันทำให้เป็นบุคคลที่มีอำนาจในฐานะผู้เชี่ยวชาญ (expert power) เมื่อนายสมเกียรติได้ย้ายมาอยู่ที่สถานีอนามัยตำบลโนนสมบูรณ์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนแห่งนี้ นายสมเกียรติได้ทำงานอยู่คนเดียวเป็นเวลาประมาณ 4-5 ปี กล่าวดูได้ว่าเป็นทั้ง "หัวหน้าและลูกน้อง" อยู่ในตัว เป็นตั้งแต่ผู้บริหารไปจนถึงภารโรง จนในปัจจุบันนี้นายสมเกียรติก็ได้มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าสถานีอนามัยตำบลเต็มตัวมีผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่ 2-3 คน ทำให้นายสมเกียรติเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย (legitimate power) ในบางกรณีมีอำนาจในการในการให้รางวัลและการลงโทษ (reward and punishment power) ด้วยเพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการอนามัยความสะอาดแก่ประชาชน และเป็นงานบริการที่ประชาชนมีความจำเป็นต้องพึ่งพาและขอความช่วยเหลือจากนายสม เกียรติด้วย เพราะ เป็น เรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นตาย การเจ็บไข้ได้ป่วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่เร่งด่วน

แผนภูมิประกอบการพัฒนาวิเคราะห์ ที่ 7.5: นาย สมเกียรติ พรนคร

โดยทั่วไปแล้วในชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชาชนยอมรับ เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำบอกกล่าวของเจ้าหน้าที่ราชการอยู่แล้ว ซึ่งถือได้ว่าบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ราชการได้รับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายมาจากทางราชการ สำหรับนายสมเกียรติก็เช่นเดียวกัน การมีความชำนาญให้การรักษาโรค การมีตำแหน่ง และมีความรู้ทำให้สามารถนำมาเป็นวิธีการในการส่งเสริมอำนาจให้เกิดขึ้นแก่ตนมากยิ่งขึ้น วิธีการใช้ปัจจัยเพื่อส่งเสริมอำนาจของนายสมเกียรติให้มากยิ่งขึ้น เป็นดังนี้

1. การปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานที่ประชาชนจำเป็นต้องไปติดต่อ นายสมเกียรติก็ได้ทำหน้าที่อย่างว่องไว พุดจาอ่อนหวาน เป็นกันเองกับชาวบ้านพร้อมๆ กับเสนอแนะให้ผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติ เช่นเดียวกันด้วย

2. การปฏิบัติหน้าที่นอกสำนักงานมีส่วนในการเสริมสร้างอำนาจให้กับนายสมเกียรติเป็นอย่างมาก ประชาชนทั่วไปจะรู้จักคุ้นเคยกับนายสมเกียรติ เป็นอย่างดีซึ่งหน้าที่นอกสำนักงานมีอยู่หลายประการคือ

2.1 การที่นายสมเกียรติเป็นหัวหน้าสถานีอนามัยตำบลทำให้นายสมเกียรติอยู่ในฐานะที่เป็นหัวหน้าของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งมีการจัดตั้งขึ้นตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขในทุกๆ หมู่บ้าน ในขณะที่เดียวกัน อสม. ก็เป็นหัวหน้าผู้สื่อข่าวสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (ผสส.) ซึ่งมีอยู่หมู่บ้านละหลายคนนั้นก็คือนายสมเกียรติมีการจัดตั้งประชาชนเป็น "ลูกมือ" ของตนเองกระจายแทรกซึมอยู่ทุกหมู่บ้าน

ในชุมชนโนนสมบูรณ์ คือ อสม. และผสส. ซึ่งมีทั้งหมดประมาณ 30 คน โดยที่กลุ่มคนเหล่านี้จะมีการประชุมทำกิจกรรม แลกเปลี่ยนสิ่งของและข่าวสารข้อมูลทางด้านสาธารณสุขให้แกกันอยู่เสมอ

2.2 ในการปฏิบัติงานนอกสำนักงานอีกอย่างหนึ่งซึ่งเป็นนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขเช่นเดียวกัน เช่น โครงการสาธารณสุขมูลฐาน การส่งเสริมสุขภาพ การซึ้งน้ำหนักเด็ก การฉีดยา การทำหมันและการคุมกำเนิด ฯลฯ นายสมเกียรติก็ทำหน้าที่ได้อย่างขยันขันแข็ง และมักจะ เป็นฝ่ายเข้าไปช่วยเร่งเร้าติดตามชาวบ้าน เพื่อให้เข้าร่วมโครงการต่างๆ โดยติดตามถึงตัวบ้านขึ้นบ้านชาวบ้านเลยที่เดียวเพื่อชี้แนะให้เห็นดีเห็นงามจนยินยอม เข้าร่วมโครงการ

2.3 เมื่อมีคนป่วยหนัก เกิดขึ้นอย่างฉับพลันไม่ว่ากลางคืนหรือค้ำมีคยขนาดไหน นายสม เกียรติก็จะ เร่งรีบไปทันทีที่ชาวบ้านมาติดตามแม้จะไกลสัก เพียงใดก็ตาม

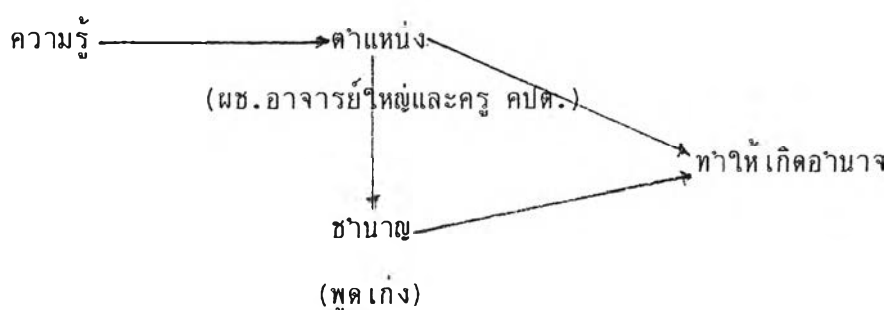
2.4 นายสม เกียรติ เป็นหัวหน้าสถานีอนามัยตำบลจึงอยู่ในฐานะที่จะเป็น คปต. ซึ่งเป็นที่ปรึกษาสภาตำบลทางด้านการพัฒนาประกอบไปด้วย 4 กระทรวงหลัก การเป็น คปต. ของนายสม เกียรติทำให้ได้ เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นทั้งที่เป็นโครงการพัฒนาของรัฐ และโครงการพัฒนาที่ชาวบ้านริเริ่มกันเอง กิจกรรมนี้มีส่วนในการสร้าง เสริมอำนาจให้แก่ นายสม เกียรติมากยิ่งขึ้นนอก เหนือไปจากงานทางด้านสาธารณสุขซึ่ง อยู่ในความรับผิดชอบโดยตรงของนายสม เกียรติอยู่แล้ว

กล่าวโดยสรุปแล้วนายสม เกียรติได้มีวิธีการใช้ปัจจัยทั้ง 3 อย่างอย่างผสมผสาน เกื้อกูลซึ่งกันและกันจนทำให้ประชาชนทั่วไปมองเห็นประโยชน์ ให้การยอมรับ เชื่อฟังและปฏิบัติตามทั้งนี้อาจจะเป็น เพราะว่าได้ รับประโยชน์และสำนึกในการ เป็นหนี้บุญคุณต่อนายสม เกียรติซึ่งมีผลทำให้ นายสม เกียรติ เป็นผู้มีอำนาจผู้หนึ่งในชุมชน

2.2 นาย บัญถึง บุตรโคตร

นาย บัญถึง บุตรโคตร อายุ 39 ปี ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า "ครูบุญถึง" จบการศึกษาทางวิชาชีพครูแล้วเข้ารับราชการ ต่อมาได้ทำการศึกษาต่อจนจบชั้นปริญญาตรีทางการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช นายบุญถึงนับได้ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้สูงสุดในสายตาของประชาชนในชุมชนโนนสมบูรณ์ เพราะ เป็นบุคคลที่ "มีปริญญา" และได้พักอาศัยอยู่ภายในชุมชน นายบุญถึง เป็นคนที่พูดเก่งพอใช้ได้เนื่องจาก เป็นครู เมื่อมีงานพัฒนาท้องถิ่นและงานสาธารณะต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับงานการศึกษาหรืองานของโรงเรียนแล้วนายบุญถึงจะถูกมอบหมายให้ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ชักชวนประชาชนให้มาร่วมโครงการโดยผ่าน เครื่องขยายเสียง เสมอ เมื่อรวมการ เป็นผู้มีความรู้และความชำนาญในการพูด เข้าด้วยกันแล้วทำให้นายบุญถึง เป็นบุคคลที่มีอำนาจในฐานะผู้เชี่ยวชาญ (expert power) ในด้านตำแหน่งหน้าที่การงานนายบุญถึงก็มีตำแหน่ง เป็นผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนชุมชนโนนสมบูรณ์ทำให้นายบุญถึงมีความใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชนมากยิ่งขึ้น เนื่องจาก เมื่อประชาชนมีปัญหาอะไรที่ เกี่ยวข้องกับโรงเรียนและการศึกษาก็จะมาขอคำแนะนำปรึกษาจากนายบุญถึง เสมอ ทั้งนี้ เนื่องมาจากว่าอาจารย์ใหญ่ไม่ได้พักอาศัยอยู่ภายในชุมชน นายบุญถึงจึงต้องทำหน้าที่เหล่านี้แทนทุกอย่าง อีกประการหนึ่งนายบุญถึงยังมีตำแหน่ง เป็น คปต. ซึ่งมีหน้าที่ให้คำแนะนำแก่สภาตำบล(กสต.) ในด้านการพัฒนาจากข้าราชการ 4 กระทรวงหลักที่เรียกกันทั่วไปว่า "ครูคปต." การมีตำแหน่งทั้ง 2 อย่าง ของนายบุญถึง ทำให้นายบุญถึง เป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย (legitimate power) ในแง่หนึ่งที่มีผลในการทำให้ประชาชนยอมรับ เชื่อฟังและปฏิบัติตาม

แผนภูมิประกอบการพรรณนาวิเคราะห์ที่ 7.6: นาย บุญถึง บุตรโคตร

การ เป็นครูในชุมชนชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นตำแหน่งหน้าที่
ราชการที่ได้รับการยอมรับ นับถือจากประชาชนทั่วไปนับได้ว่าเป็นผู้ที่มีอำนาจในฐานะผู้อยู่
ในตัวแล้ว แต่สำหรับนายบุญถึงได้มีวิธีการใช้ปัจจัยทั้ง 3 อย่างผสมผสานกันอัน เป็นการ
เสริมสร้างอำนาจให้กับตนเองมากยิ่งขึ้น วิธีการดังกล่าวได้แก่

1. ในการประชุมสภาตำบล (กสค.) นายบุญถึงก็ เข้าร่วมประชุม
ด้วยในฐานะครู คปค. ที่ต้องให้คำปรึกษาแนะนำแก่สภาตำบล นายบุญถึงก็สามารถเสนอข้อ
คิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจให้แก่ที่ประชุม เสมอๆ กล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทต่อ
การตัดสินใจในสภาตำบลมากคนหนึ่งทั้งนี้ก็ เนื่องจากว่านายบุญถึง เป็นผู้ที่มี "มีปริญญา" นั้นเอง
นอกจากนั้นนายบุญถึงยังทำหน้าที่ เสมือนผู้ช่วย เลขานุการสภาตำบลซึ่งตามปกติตำแหน่ง
ผู้ช่วย เลขานุการสภาตำบล เป็นตำแหน่ง เฉพาะตัวของอาจารย์ใหญ่โรงเรียน
ชุมชนโนนสมบูรณ์ แต่เนื่องจากนายบุญถึงมีตำแหน่ง เป็นผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฉะนั้นโดยทั่วไป
จึงมักได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่แทน เลขานุการสภาตำบลอยู่บ่อยๆ เช่น เขียนโครงการ
พัฒนา เขียนรายงานการประชุม เก็บข้อมูลจปฐ. ฯลฯ พร้อมทั้งจัดพิมพ์โครงการเหล่านั้น
รายงานส่งอำเภอ ทั้งนี้อาจจะ เนื่องมาจากนายบุญถึงมีความสะดวกกว่าอาจารย์ใหญ่ เนื่อง
จากการได้พักอาศัยอยู่ภายในชุมชนนั่นเอง กิจกรรมเหล่านี้ทำให้กลุ่มผู้นำชาวบ้านในชุมชน
ยอมรับในการมีบทบาทและอำนาจของนายบุญถึงที่มีต่อประชาชน เป็นอย่างมาก

2. เนื่องจากการ เป็นผู้มีความรู้และการที่มีความชำนาญในการพูดของนาย
บุญถึง ฉะนั้นเมื่อมีการอบรมต่าง ๆ นายบุญถึงก็จะได้รับมอบหมายให้เป็น "วิทยากร"
บรรยายเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับที่ประชุมฟังเสมอๆ เช่น การอบรมกรรมการหมู่
บ้าน การอบรม จปฐ. และการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นต่างๆ ทั้งในและนอกชุมชน

3. ในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของชุมชน เมื่อมีการประชุมชาวบ้านนายบุญ
ถึงจะเป็นผู้วางแผนให้ข้อคิดเห็นที่ดีที่เรียกว่า "หัวเสธ." การตัดสินใจต่างๆ ในที่ประชุม
ชาวบ้านมักจะมีผลสืบ เนื่องจากการ เสนอแนะและชักชวนจากนายบุญถึงเสมอ อีกประการ
หนึ่งนายบุญถึงเป็นคนที่ "พูดนุ่มพูดซ้า" ทำให้รู้สึก เป็นกันเองกับชาวบ้านและมีส่วนในการทำ
ให้ชาวบ้านใจอ่อน เชื่อฟังและปฏิบัติตามได้ง่ายๆ แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานพัฒนา

ท้องถิ่นจริงๆ แล้ว นายบุญถึงมักจะอยู่ในฐานะผู้ตรวจสอบ ควบคุม ติดตาม เสนอแนะให้กำลังใจติดต่อประสานงาน ประชาสัมพันธ์ บริการอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์ที่ขาดแคลนต่างๆ รวมทั้งบริการน้ำดื่มด้วย

4. ในวันสำคัญต่างๆ นายบุญถึงมักจะเป็นผู้ที่พานักเรียนไปทำความสะอาด และพัฒนาสิ่งสาธารณะต่างๆ เช่น วันเข้าพรรษา วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันแม่แห่งชาติ ฯลฯ ในงานประเพณีต่างๆ นายบุญถึงก็ได้ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ชักชวนประชาชนให้มาร่วมงาน เป็นผู้วางแผนจัดเตรียมสถานที่ จัดโต๊ะหมู่บูชา ช่วยบัญชา-rayรับและจ่าย และกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเขียนเหล่านี้ เป็นต้น

5. ในกิจกรรมที่เป็นงานของโรงเรียน นายบุญถึงก็เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงที่สำคัญที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ออกเสียงตามสาย ชักชวนให้ประชาชนมาร่วมงาน เช่น โครงการรณรงค์ทำอาหารกลางวันเลี้ยงเด็กนักเรียน โครงการสร้างประตูโรงเรียน โครงการทำรั้วโรงเรียน และโครงการจัดการรายได้ต่างๆ เพื่อนำมาสมทบทุนประกอบกับแรงงานชาวบ้าน นายบุญถึงก็เป็นผู้นำสำคัญในการริเริ่ม และวางแผน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มีการดำเนินการทั้งเสาร์ - อาทิตย์และวันหยุดต่างๆ เนื่องจากเป็นงานที่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากชาวบ้าน และชาวบ้านเองก็ไม่มีวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ เช่นเดียวกับที่ข้าราชการมี

6. นายบุญถึงไม่ได้เป็นคนที่หลงลืมตน ที่ว่าเป็นข้าราชการมีตำแหน่ง มีเกียรติ มีเงินเดือน แล้วก็อยู่อย่างสุขสบายไม่สนใจทำงานอย่างอื่น แต่นายบุญถึงก็มีการทำไร่-นา เช่นเดียวกับชาวบ้านทั่วไปด้วย อันเป็นงานเสริมที่เพิ่มพูนรายได้พิเศษให้แก่ครอบครัว กิจกรรมเช่นนี้มีส่วนทำให้ประชาชนทั่วไปยอมรับ เชื่อฟังและปฏิบัติตามมากยิ่งขึ้น

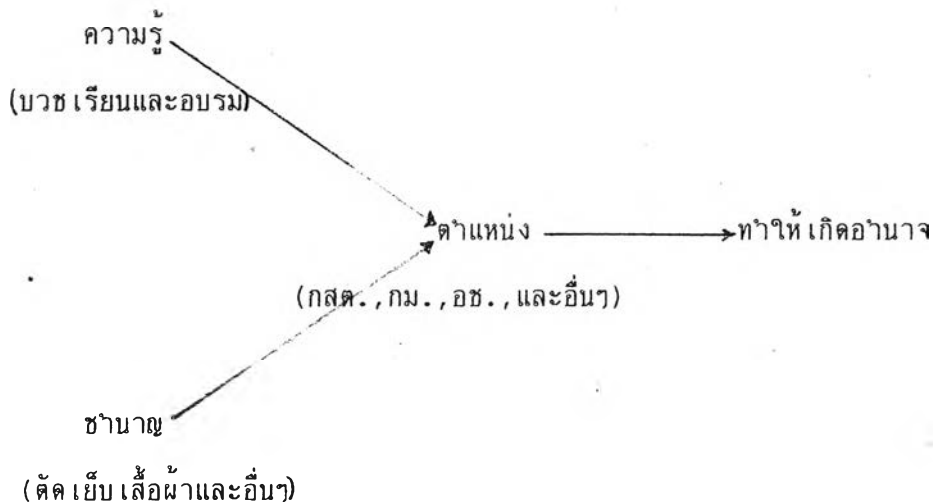
2.3 นายสงวน คุ้มมี

นายสงวน คุ้มมี อายุ 40 ปี ชาวบ้านท่าวัว ไปเรียกว่า "เคน" จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (ป.4) และได้รับการบวชเรียนอยู่ 2 ปี จบชั้นนักธรรมตรี

อาชีพหลายอย่างคือ การทำไร่ ทำนา ทำสวน ตัดเย็บเสื้อผ้า ตัดผม ช่างไฟฟ้าในบางโอกาสก็ทำการตั้งร้านค้าย่อยด้วย ฐานะอยู่ในระดับปานกลาง นายสงวนนับได้ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ เพราะนอกจากจะได้รับการบวชเรียนมาแล้ว ยังได้รับการอบรมจากทางราชการ จำนวนหลายครั้งติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายปี และในหลายๆ ครั้งที่เข้ารับการอบรมมักจะได้รับเลือกให้เป็นประธานรุ่นหรือกรรมการรุ่น การอบรมที่สำคัญได้แก่ อบรมผู้นำเกษตรกร อบรมผู้นำเยาวชน อบรมที่ปรึกษาเยาวชน เกษตรกรดีเด่น อบรมกรรมการหมู่บ้าน (กม.) อบรมคณะกรรมการปฏิบัติงานพัฒนาชนบทระดับตำบล (คปต.) อบรมผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน (อช.) นอกจากนั้นยังได้เข้าเรียนช่างไฟฟ้า ช่างวิทยุและช่างเครื่องยนต์อย่างละ 150 ชั่วโมงที่จังหวัดอุดรธานี การอบรมย่อยๆ ที่ใช้เวลา 1 - 2 วัน ยังมีอีกมากจนนับไม่ถ้วน นายสงวนเป็นผู้ที่มีความชำนาญในหลายๆ อย่างจนสามารถนำมาประกอบเป็นอาชีพเสริมได้ เช่น ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างตัดผม ช่างไฟฟ้า ช่างวิทยุ ช่างยนต์ ช่างไม้-ช่างปูน ตลอดจนสามารถตอกกิ่งและทาบกิ่งไม้ในการทำสวนต่างๆ ได้ด้วย เมื่อรวมการมีความรู้และความชำนาญเข้าด้วยกัน ทำให้นายสงวนมีอำนาจในฐานะผู้เชี่ยวชาญ (expert power) การที่นายสงวนเป็นบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญเฉลี่ยเวลาตกกล้าหุด และหุดจริงทำจริง เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนทั่วไป จึงมีส่วนทำให้นายสงวนได้รับตำแหน่งต่างๆ มากมาย โดยเริ่มต้นตั้งแต่ประธานเยาวชนเมื่อปี พ.ศ.2508 ต่อจากนั้นก็ได้รับตำแหน่งต่างๆ คิดตามมาก็คือ ผู้ทรงคุณวุฒิสภาตำบล (กสต.) กรรมการหมู่บ้าน (กม.) ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน (อช.) ประธานคณะกรรมการศึกษาโนนสมบูรณ์ ผู้จัดการกลุ่มกองทุนยา ประธานกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า ประธานชมรมกีฬาโนนสมบูรณ์ ผู้ช่วยเลขานุการสภาตำบล กรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรรมการวัด ที่ปรึกษากลุ่มยุวเกษตรกรฝ่ายบริหาร คณะกรรมการมูลนิธิมะม่วงหิมพานต์จังหวัดหนองคาย ฯลฯ การที่นายสงวนมีตำแหน่งทางสาธารณะต่างๆ ที่กล่าวมานี้ทำให้นายสงวนอยู่ในฐานะที่เสมือนกับมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย (legitimate power) เพราะตำแหน่งเหล่านี้ล้วนแต่เชื่อมโยงและได้รับการสนับสนุนให้จัดตั้งขึ้นโดยเจ้าหน้าที่ของทางราชการแทบทั้งสิ้น

แผนภูมิประกอบการพรรณนาวิเคราะห์ที่ 7.7 : นายสงวน คณมี

การที่นายสงวน เป็นผู้ที่มีความรู้และความชำนาญทางด้านต่างๆ ขึ้น ทำให้นายสงวน เป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง กล้าพูดกล้าทำและจัดได้ว่า เป็นคนที่พูดคุยเก่งคนหนึ่ง ที่สามารถพูดคุยและเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้คนอื่น ฟังได้ทั้งวันโดยไม่เบื่อ ในสมัยที่ยัง เป็นคนหนุ่มก็มีความสนใจทางด้านการศึกษาเป็นพิเศษ จึงได้ชักชวนและรวบรวมพรรคพวกวัยรุ่นเล่นกีฬาต่างๆ เช่น ฟุตบอล ตะกร้อ แบดมินตัน บิงปอง วิ่ง ฯลฯ จนได้รับการแต่งตั้งให้เป็นประธานเยาวชนตำบลในสมบูรณตั้งแต่ปี พ.ศ.2508 หลังจากนั้นก็ได้เข้ามามีบทบาทร่วมประชุมตัดสินใจในปัญหาต่างๆ กับฝ่ายต่างๆ เช่น ครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สภาตำบล รวมทั้งเจ้าหน้าที่ทางอำเภอด้วย กลุ่มผู้นำและประชาชนทั่วไปต่างได้เห็นว่านายสงวน เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ กล้าพูดกล้าทำ และได้เป็นผู้ช่วยอย่างจริงจัง จึงขอให้รับตำแหน่งทางสาธารณะต่างๆ แม้ว่านายสงวนจะไม่ขอรับตำแหน่งใดๆ ก็ตามแต่ในระยะหลังก็ได้เข้ารับตำแหน่งต่างๆ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้มีทั้งตำแหน่งที่ทางราชการสนับสนุนให้จัดตั้งขึ้น และตำแหน่งที่ชาวบ้านจัดตั้งขึ้นกันเอง

นายสงวนได้มีวิธีการใช้ปัจจัย ความรู้ ความชำนาญและตำแหน่งในทางสาธารณะผสมผสานกัน เพื่อให้ เป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั่วไปทั้งในและนอกชุมชน อันมีผลสาธารณะผสมผสานกัน เพื่อให้ เป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั่วไปทั้งในและนอกชุมชน อันมีผลในการส่งเสริมให้เกิดอำนาจแก่นาย สงวน เป็นอย่างมาก ประชาชนทั่วไปมีความเลื่อมใส

ศรัทธา เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำของนายสงวน แม้ว่านายสงวนจะมีอุปนิสัยและลักษณะท่าทาง เป็นแบบคนหนุ่มก็ตาม วิธีการใช้ปัจจัยของนายสงวน เป็นดังต่อไปนี้

1. นายสงวนนอกจากจะเป็นผู้ที่กล้าพูดแล้ว ยังมีความสามารถในการเขียนที่ อยู่ในระดับใช้การได้ด้วย กล่าวคือในการประชุมสภาตำบล (กสต.) ทุกๆ เดือน นายสงวน จะเข้าประชุมในฐานะผู้นำ อช. และผู้ทรงคุณวุฒิสภาตำบล และก็มีมักจะเป็นผู้ที่เสนอข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ซึ่งบางเรื่องก็ประชุมก็ยอมรับไปปฏิบัติตามด้วย ในขณะที่เดียวกันนายสงวนก็จะเป็นผู้บันทึกการประชุม กสต. ทุกๆ เดือน เพื่อนำส่งเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนและเกษตรกรตำบล ให้ทำรายงานนำส่งอำเภอต่อไป

2. นายสงวนมีลักษณะที่เป็นตัวแทนเป็น "ปากเสียง" ของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี กล่าวคือในชุมชนแห่งนี้ โดยทั่วไปจะมีการประชุมสำคัญๆ 3 ครั้งคือ ครั้งแรกจะเป็นการประชุมชาวบ้านในปลายเดือนแรก ครั้งที่สองจะเป็นการประชุม กม. ในเวลาต้นเดือนต่อมาหลังจากนั้นก็จะเป็นการประชุมสภาตำบล (กสต.) เป็นครั้งที่สาม นายสงวนจะต้องเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง และแทบทุกครั้งที่มีการประชุมจะต้องมีประชาชนบางคนมากระซิบบอกให้พูด เรื่องนั้น เรื่องนี้แทน เพราะว่าบุคคลเหล่านั้นไม่กล้าพูดหรือกล้าแสดงออก นายสงวนก็จะเป็นคนที่ทำหน้าที่นี้เรื่อยมาให้ที่ประชุมตัดสินใจ แม้ว่าบางเรื่องที่น่าเสนอนั้นตนเองจะไม่ค่อยเห็นด้วยก็ตาม

3. ในการพัฒนาท้องถิ่น เช่น ตัดถนน ขุดคลอง เหมืองฝายวัด โรงเรียน ฯลฯ นายสงวนจะเป็นผู้ที่ร่วมวางแผนงาน "ออกหัวคิด" อย่างขะมักเขม้นและจริงจัง หลังจากนั้นพอเริ่มปฏิบัติงานนายสงวนก็จะจับจอบ เสียม มีด ข้อน และเสื่อ ลงมือปฏิบัติงานร่วมกับชาวบ้านคนอื่น "ออกกำลังกาย" ไม่ได้นั่งบัญชาการตรวจงานดังเช่นคนบางคนทำ การกระทำเช่นนี้ทำให้นายสงวนได้รับการยอมรับจากประชาชนทั่วไปเป็นอย่างมาก

นอกจากการร่วมมือปฏิบัติงาน เคียงบ่าเคียงไหล่กับชาวบ้านทั่วไปแล้ว นายสงวนยังมีดีอีกอย่างหนึ่ง เป็นคนชอบพูดเล่น คุยกฤษฏ์ ตลกโปกฮา พูดคำพังเพยให้คน

หัวเราะกันอย่างสนุกสนาน ในระหว่างที่กำลังทำงาน กล่าวคือ "สนุกสนานไปด้วยทำงานไปด้วย" สิ่งเหล่านี้จะมีส่วนในการช่วยผ่อนคลายความเหนื่อยอ่อนอันเนื่องมาจากการออกกำลังกายและ เป็นการสร้างความนิยมให้กับตัวของนายสงวนเองด้วย

4. นายสงวน เป็นคนที่กล่าวได้ว่า "มีความซื่อสัตย์สุจริต ละเอียดรอบคอบ" กล่าวคือ เมื่อมีงานวัด งานบุญประเพณีต่างๆ นายสงวนมักจะได้รับมอบหมายให้ เป็นกรรมการด้านการเงิน กรรมการเกี่ยวกับกติกาต่างๆ เป็นผู้เก็บเงิน ขอรับบริจาคจากประชาชนที่เรียกว่า "ขอแม่เงิน" กรรมการจับเวลา กรรมการให้คะแนนการแข่งขันฟ้อนรำ เพราะ เป็นคนที่ตัดสินใจถูกต้อง ยุติธรรม การเป็นคนละเอียดละออของนายสงวน ทำให้ได้รับมอบหมายให้ เขียนหนังสือและบันทึกต่างๆ ทั้งที่เป็น เรื่องเกี่ยวกับการเงินและเรื่องอื่นๆ เป็นกรรมการตรวจความเรียบร้อย เป็นกรรมการตรวจคะแนนการเลือกตั้ง สส., สจ. และอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับการเงิน นายสงวนจะ "แฉ" หรือประกาศให้ประชาชนทราบเลยว่ารายได้รับได้จากใคร ที่ไหน เมื่อใด ได้มาจำนวนเท่าใด และจ่ายไปในเรื่องอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด เมื่อใด แสดงถึงความบริสุทธิ์ใจไม่ ต้องมีข้อสงสัย ถ้าหากว่า "นายสงวนทำ"

5. นายสงวน เป็นคนที่เน้นใน "ความสำเร็จ" คือมักจะลงทุนทำเป็นแบบอย่างคนอื่นจนสำเร็จ แล้วก็จะชี้แนะให้คนอื่นปฏิบัติตามโดยดูที่ความสำเร็จที่ตนเองได้ทำมาแล้ว ตัวอย่างเช่น นายสงวนไปเข้ารับการอบรมตัดเย็บเสื้อผ้าจนสามารถทำเป็นอาชีพได้ ก็จะมาอบรมถ่ายทอดให้ผู้สนใจคนอื่นจนกระทั่งชาวบ้านในชุมชนโนนสมบูรณ์ เข้ามาทำตาม และได้ร่วมกันตั้งกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าขึ้น โดยมีนายสงวนเป็นประธาน มีคนที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนแห่งนี้ เป็นสมาชิกจำนวน 32 คน สามารถตัดเย็บเสื้อผ้าขายส่งที่จังหวัดอุดรธานีในนามของกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าโนนสมบูรณ์

6. นายสงวน เป็นคนที่ชอบ เป็นอาสาสมัคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ "ชอบสอน" ชอบถ่ายทอดวิชาความรู้ให้กับคนอื่นที่สนใจ เขากล่าวว่า "ผู้อื่นรู้จักคือเจ้าของรู้, คนผู้หนึ่งไม่รู้หมด รู้บางอย่าง, คนทุกคนไม่ตีหมด ไม่เลวหมด มีดีคนละอย่าง" (สงวน คุ้มมี, สัมภาษณ์) ตัวอย่างเช่น การสอนช่างไฟฟ้า ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างตัดผม นายสงวน

ยินดีสอนให้ฟรีๆ ขอให้เตรียมวัสดุบางอย่างที่จำเป็นมาเอง หรือแม้แต่ช่างยนต์ เมื่อพบเห็นว่า รถของใครขัดข้องก็จะเป็นอาสาสมัครแก้ไขให้ฟรีๆ พร้อมกับให้คำแนะนำที่ดีแก่ประชาชนผู้นั้นด้วย

ที่สำคัญก็คือ นายสงวนได้รับเชิญให้ไปเป็น "วิทยากร" หรืออาจารย์พิเศษสอนและอบรมประชาชน ในด้านการตัดเย็บเสื้อผ้าในตำบลใกล้เคียงอีกสี่ตำบล โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนแต่อย่างใด ที่ยิ่งกว่านั้นก็คือนอกจากจะออกค่าอาหารเองแล้ว ยังต้องจ่ายเงินเลี้ยงคนอื่นด้วย ทั้งๆ ที่ตนเองถูกเชิญมาเป็นวิทยากร นายสงวนกล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า "ถือเป็นการให้ทาน"

7. นายสงวนถือได้ว่าเป็นคนที่มีความคิด "ริเริ่ม" นำแนวความคิดใหม่เข้ามาในชุมชนหลายอย่างอีกทั้งยังสามารถเสียสละได้ด้วย ตัวอย่างเช่น

7.1 นายสงวนเป็นผู้ที่วิ่งเต้นเอาหนังสือพิมพ์จากศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนมาลงเป็นประจำทุกวันที่ชุมชนโนนสมบูรณ์จนเป็นผลสำเร็จ โดยที่นายสงวนเป็นผู้ที่ใช้เงินลงทุนของตนเองมากกว่า 500 บาท พร้อมทั้งออกแรงก่อสร้างศาลาที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านด้วยตนเองจนเป็นผลสำเร็จ ทำให้ประชาชนภายในชุมชนได้มีหนังสือพิมพ์อ่านทุกวันตั้งแต่นั้น เป็นต้นมาจนถึงทุกวันนี้

7.2 นายสงวนเป็นผู้ริเริ่มให้มีการจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาด และตลาดนัดในชุมชนโนนสมบูรณ์ขึ้นจนเป็นผลสำเร็จ ทั้งนี้บางส่วนได้รับคำแนะนำช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ราชการและผู้นำคนอื่นๆ ด้วย

7.3 นายสงวนได้เป็นผู้ริเริ่มให้มีการจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่ภายในชุมชน ให้แยกการปกครองออกมาได้ตั้งเป็นหมู่ 10 (หนองข้องคำ) ได้เป็นผลสำเร็จโดยการทำการสำรวจประชามติจากประชาชนทั้งชุมชนนำเสนอผลการสำรวจเข้าสู่ขั้นตอนของทางราชการต่อไป จนกระทั่งทางราชการได้แยกการปกครองออกเป็นหมู่ 10 ภายในชุมชนโนนสมบูรณ์จนถึงทุกวันนี้

7.4 นายสงวนได้เป็นผู้ริเริ่มสำรวจ และรวบรวมกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า 3 ตำบลคือ โนนสมบูรณ์ ศรีวิไล และชุมภูพร จัดตั้งเป็นชมรมตัดเย็บเสื้อผ้าขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลและช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ เป็นผลสำเร็จ

7.5 นายสงวนได้เริ่มทำการเกษตรแนวใหม่ตามคำแนะนำของทางการ โดยได้ทำการปลูกมะม่วงหิมพานต์จำนวน 500 ต้น เมื่อปี พ.ศ.2530 ซึ่งอาจจะถือได้ว่าเป็นการบุกเบิกหรือทดลองก็ได้ เพราะยังไม่แน่ใจว่าจะประสบผลสำเร็จตามความคาดหวังหรือไม่ จนมีผลทำให้นายสงวน ได้มีตำแหน่งเป็นกรรมการมูลนิธิมะม่วงหิมพานต์จังหวัดหนองคาย ซึ่งต่างจากประชาชนทั่วไปทั้งในชุมชนและในอำเภอบึงกาฬ ไม่มีผู้ใดกล้าลงทุนทำ เช่นเดียวกับที่นายสงวนทำเลย และถ้าหากว่าวันใดวันหนึ่งเกิดประสบผลสำเร็จขึ้นมา ก็จะมีส่วนทำให้นายสงวนได้รับการยอมรับ และยึดถือเป็นแบบอย่างจากประชาชนทั่วไป อันอาจมีส่วนส่งเสริม ทำให้นายสงวน เป็นผู้มั่งมีจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจาก เป็นบุคคลที่ประสบผลสำเร็จที่ประชาชนทั่วไปควรจะ เชื่อฟังและปฏิบัติตาม

8. นายสงวน เป็นผู้ที่มีความสามารถในการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ราชการ และสนิทสนมคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ราชการ เป็นอย่างดี เมื่อประชาชนมาปรึกษาขอคำแนะนำหรือมีความเดือดร้อนอะไรเกิดขึ้น นายสงวนก็จะแนะนำช่วยเหลือเต็มที่ เริ่มตั้งแต่เปิดตำราที่ตนเองได้ร่ำเรียนมาไปจนถึงไปวิ่งเต้นติดต่อกับเจ้าหน้าที่ราชการให้มาช่วยเหลือ บัดวันเวลาให้มาพบปะกัน หรือพาไปพูดคุยที่หน่วยงานโดยตรงเลย ในการติดต่อกับพ่อค้านักธุรกิจ นายสงวนก็ทำได้เช่นเดียวกัน เนื่องจากเป็นคนที่ "คล่องงาน" ตัวอย่างเช่น การติดต่อกับเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ พัฒนาชุมชนอำเภอ สาธารณสุขและโรงพยาบาลปกครองอำเภอ ตลอดจนข้าราชการในอำเภอและจังหวัดบางหน่วยงาน การติดต่อกับเจ้าหน้าที่เหล่านี้มีส่วนทำให้นายสงวน สามารถตั้งโครงการต่างๆ มาพัฒนาชุมชนโนนสมบูรณ์ได้มากยิ่งขึ้น อันเป็นการส่งเสริมเกียรติยศและชื่อเสียงให้แก่ นายสงวน ในสายตาของชาวบ้านชุมชนโนนสมบูรณ์

นอกจากการที่นายสงวนได้มีวิธีการใช้ปัจจัยทั้งสาม ผลผสมกันเกื้อกูลซึ่งกันและกัน แล้วนายสงวนยังได้มีวิธีการเสริมซึ่งเชื่อมโยงกับปัจจัยทั้งสามอย่างที่กล่าวมา และเป็น

เรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ อันมีผลในการช่วย เสริมสร้างอำนาจให้กับคน
เองมากยิ่งขึ้น วิธีการ เสริม เหล่านี้ได้แก่

1. ตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 เป็นต้นมา นายสงวน เป็นคนที่มีอิทธิพล เป็นคนที่
สองของชุมชน ตอนนั้นยังไม่มีไฟฟ้า ต้องใช้ "เครื่องปั่นไฟ" เอง นายสงวนก็จะเปิด
อิทธิพลให้ประชาชนภายในชุมชนดูฟรีๆ ทั้งกลางวันและกลางคืนติดต่อกันมา เป็น เวลานาน
จนถึงปัจจุบันนี้

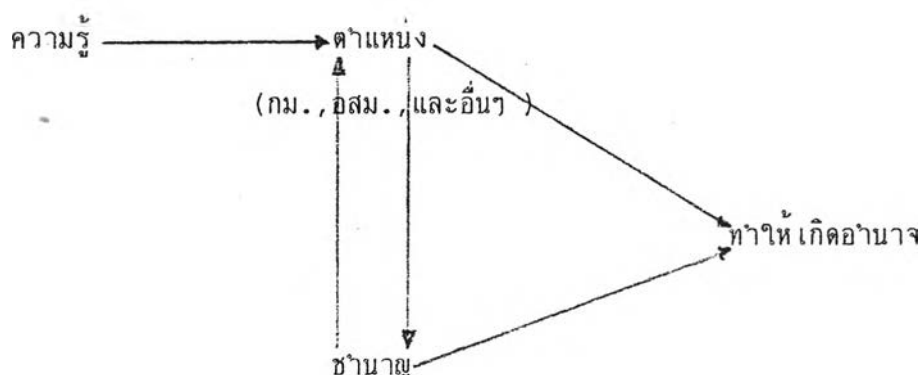
2. นายสงวนได้บริจาคที่ดินให้แก่ทางราชการประมาณ 2 ไร่ ซึ่งคาดว่าจะ
เป็นที่ตั้งของสำนักงาน เร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) สาขาหนึ่ง พร้อมทั้งบริจาคที่ดินอีก
ส่วนหนึ่ง เพื่อทำถนน เข้าสู่สำนักงานแห่งนั้น

2.4 นาย จำรัส จารุจิตร

นาย จำรัส จารุจิตร อายุ 33 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (ป.4)
และได้รับการบวช เรียนอยู่นานถึง 4 ปีจบชั้นมัธยมศึกษา มีอาชีพเดิมคือการทำนาใน
ระยะหลังนี้ได้ทำการตั้งร้านค้าย่อยและรับจ้างซ่อมรถจักรยาน มีฐานะอยู่ในระดับค่อนข้างดี
เมื่อ เปรียบเทียบกับประชาชนทั่วไป นายจำรัสนับได้ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้คนหนึ่ง เพราะนอก
จากจะได้รับการบวช เรียนแล้วยังได้รับการอบรมจากทางราชการหลายอย่าง โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งการอบรมทางด้านสาธารณสุขปีละประมาณ 3-4 ครั้ง การอบรมอย่างอื่นที่สำคัญ
เช่น อบรมกรรมการหมู่บ้าน(กม.) อบรม เรื่องการพัฒนาท้องถิ่น ฯลฯ นายจำรัส เป็นผู้ที่มีความ
ชำนาญทางด้าน การซ่อมรถจักรยานซึ่งได้ประกอบ เป็นอาชีพด้วย และชำนาญทางด้าน
สาธารณสุขที่อยู่ในระดับที่ใช้การได้ นอกเหนือจากที่ เกินขีดความสามารถของตนเองก็จะ
เสนอแนะให้หน้าส่งสถานอนามัยตำบลและโรงพยาบาลอำเภอต่อไป การที่นายจำรัสมีความรู้
และความชำนาญอาจถือได้ว่าเป็นบุคคลหนึ่งที่มีอำนาจในฐานะผู้เชี่ยวชาญ (expert
power) นายจำรัสได้เริ่มมีตำแหน่งทางสาธารณะต่างๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2524 เป็นต้นมา
คือ เป็นหัวหน้าคุ้ม เป็นกรรมการหมู่บ้าน(กม.) เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
(อสม.) เป็นกรรมการศึกษาของโรงเรียนชุมชนโนนสมบูรณ์ ตำแหน่งต่างๆ ที่นายจำรัสมี

อยู่นี้แล้วแต่ได้รับการสนับสนุนให้จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานราชการทั้งสิ้น ฉะนั้นในสายตาของประชาชนทั่วไป นายจาร์สจึงดูเหมือนว่ามีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย (legitimate power) เพราะเป็นการอ้างอิงอำนาจมาจากหน่วยงานราชการ

แผนภูมิประกอบการพรรณนาวิเคราะห์ที่ 7.8: นาย จาร์ส จารจิตร

การที่นายจาร์ส เป็นคนที่มีความรู้ พุดจามีเหตุผล เป็นคนหนุ่มที่มีนิสัยดีคือไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ทำให้ได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่ง เป็นหัวหน้าคุ่ม เมื่อปี พ.ศ. 2524 ต่อจากนั้นนายจาร์สก็ได้แสดงบทบาทที่ดีในฐานะหัวหน้าคุ่ม จนทำให้ได้รับตำแหน่งต่างๆ ติดตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตำแหน่งอสม. ซึ่งมีส่วนทำให้นายจาร์สมีความชานาญเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่ง เพราะได้รับการอบรมทางด้านสาธารณสุขจากทางราชการ เพิ่มขึ้น เป็นประจำทุกปี อันมีส่วนทำให้นายจาร์สได้ใช้ปัจจัยนี้สร้าง เสริมอำนาจให้กับตนเองมากยิ่งขึ้น

นายจาร์สได้มีวิธีการใช้ปัจจัยทางด้านความรู้ ความชานาญ และตำแหน่งในทางสาธารณะผสมผสาน เกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพื่อทำให้ เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในชุมชน อันมีผลทำให้ประชาชนทั่วไปให้การยอมรับ เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำของนายจาร์สมากยิ่งขึ้นซึ่ง เป็นการเพิ่มอำนาจให้กับตนเองนั่นเอง วิธีการใช้ปัจจัยของนายจาร์สเป็นดังนี้

1. ในการประชุมชาวบ้านและประชุม กม. นายจาร์สได้เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญนับตั้งแต่การ เรียกประชุมลูกบ้านไปจนกระทั่งการให้ข้อคิดและคำแนะนำที่มีเหตุผล เป็น

ประโยชน์ต่อประชาชนภายในชุมชน มีจำนวนหลายครั้งที่ประชุมมีมติเห็นคล้อยตามคำแนะนำของนายจาร์สพร้อมทั้งมอบหมายให้นายจาร์ส เป็นหัวหน้าในการปฏิบัติงานอันนั้น

2. การที่นายจาร์สมีตำแหน่งเป็น อสม. ย่อมจะมีผู้ช่วยที่เป็นประชาชนด้วยกันประมาณ 7-8 คน ตามโครงสร้างที่ได้รับการจัดตั้งโดยกรมการสาธารณสุข ผู้ช่วย อสม. ที่กล่าวถึงนั้นก็คือ ผสส. ซึ่งจะปฏิบัติงานกระจายแทรกอยู่ตามส่วนต่างๆ ของหมู่บ้าน ที่สำคัญก็คือที่บ้านของนายจาร์สเป็นที่ตั้งของกองทุนยาประจำหมู่บ้าน มียาตำราหลวงขององค์การเภสัชกรรมทำหน้าที่คล้ายๆ กับการเป็นตัวแทนของสถานีอนามัยตำบลช่วยเหลือชาวบ้าน เช่น ทำแผล ตัดไหม และโรคเล็กๆ น้อยๆ บางอย่างฟรีหมด นอกจากนั้นในหน้าที่ของ อสม. ก็จะมีการปฏิบัติงานตามตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขที่มอบหมายมา เช่น ชั่งน้ำหนักเด็ก คัดน้ำดื่ม ทำหมัน ส่งเสริมให้สร้างส้วมทุกครัวเรือน แนะนำในเรื่องความสะอาดของใต้ถุนบ้าน การสำรวจ จปฐ. และการสาธารณสุขมูลฐานต่างๆ กิจกรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่นายจาร์สได้ทำโดยไม่มีค่าตอบแทนแต่อย่างใดทำให้นายจาร์สเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับจากประชาชนทั่วไป เป็นอย่างดี

3. นายจาร์สได้รับการเชื่อถือว่าเป็นคนที่ซื่อสัตย์ไม่คดโกงจึงได้รับมอบหมายให้เป็นผู้เก็บเงินบริจาค ที่เรียกว่า "ขอแม่เงิน" ภายในคุ้มเสมอเพราะเก็บเงินได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยไม่มีสูญหาย และตนเองก็จะออกเงินเป็น 2 เท่าของลูกบ้านเสมอเพราะถือว่าตนเองเป็น กม. และหัวหน้าคุ้มด้วย

4. การที่นายจาร์ส เป็นช่างซ่อมรถจักรยานซึ่งมีอยู่ร้านเดียวทำให้ประชาชนทั่วไปต้องมาพึ่งพานายจาร์สทั้งหมดซึ่งนายจาร์สไม่ได้คิดราคาแพงเลย ในบางสิ่งบางอย่างก็ถือว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยและให้บริการฟรีไม่คิดเงินแต่อย่างใด เช่น สับลม หยอดน้ำมัน แกะโซ่รถที่หย่อนยาน (เข่งโซ่) ฯลฯ

นอกจากการที่นายจาร์สได้มีวิธีการใช้จ่ายทั้ง 3 อย่างที่กล่าวมาแล้ว นายจาร์สยังมีวิธีการ เสริม ซึ่งเชื่อมโยงกับปัจจัยทั้ง 3 อันเป็นวิธีการที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ ในฐานะที่นายจาร์สเป็นเจ้าของร้านค้าย่อย วิธีการเสริมที่ว่านั้นก็คือ

1. ในกรณีที่มิ้งงานวัด (งานบุญ) งานพัฒนาท้องถิ่น งานโรงเรียน นายจ่ารัสก็ จะให้การบริจาคสิ่งของอยู่มิได้ขาด เป็นต้นว่า กับข้าว น้ำปลา ผงชูรส น้ำตาล โอวัลติน ะหมี่กึ่งสำเร็จรูป อาหารกลางวันเด็ก และอาหารต่างๆ รวมทั้งเงินด้วย

2. ในฐานะที่เป็นเจ้าของร้านค้าย่อยมักจะมีลูกค้าที่ไม่มีเงินแล้ว เอาของ ไปซักก่อนที่เรียกกันติดปากว่า "เซนต์" ซึ่งมีทั้งประชาชนทั่วไปและข้าราชการ ส่วนมากเป็น ประชาชนภายในชุมชนที่มาจากภายนอกชุมชนก็มีรวมแล้วมีมากกว่า 100 คน

กล่าวโดยสรุปแล้วนายจ่ารัสได้ใช้ปัจจัยทั้ง 3 ประกอบกับปัจจัยทางเศรษฐกิจซึ่งมา เสริมสร้างอำนาจให้กับตนเองมากยิ่งขึ้นทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากการได้รับบริการที่ดี เห็น ว่าเป็นคนตั้งอกตั้งใจทำงานรวมทั้งการ เป็นหนี้บุญคุณด้วย

3. ใช้ปัจจัย ตำแหน่งในทางสาธารณะ ความรู้ และอายุ

ผู้นำที่ใช้ปัจจัยในลักษณะนี้มีจำนวน 1 คน คือ นาย บุญหนา วิเศษศิลป์ ในที่นี้จะไม่ขอ กล่าวในรายละเอียด เนื่องจากมีลักษณะและวิธีการใช้ปัจจัยคล้ายคลึงกับของ นาย นิกรณ บัวคำ เพียงแต่นายบุญหนามีความชำนาญน้อยกว่าและใช้ความชำนาญได้น้อยกว่า นายนิกรณ กล่าวคือ นายบุญหนามีความชำนาญทางด้าน ช่างไม้-ช่างปูน เพียงอย่างเดียว แต่ไม่มากเพียงพอถึงขั้นที่จะนำไปสนับสนุนให้เกิดอำนาจให้แก่ตนได้ เช่นเดียวกับ นาย นิกรณ บัวคำ

4. ใช้ปัจจัย ตำแหน่งในทางสาธารณะ ความชำนาญ และอายุ

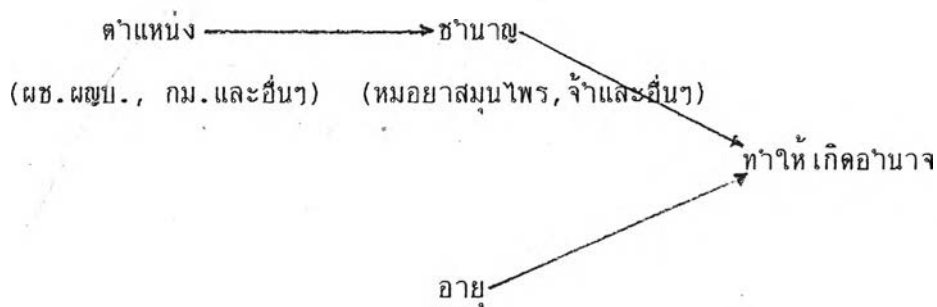
ผู้นำที่ใช้ปัจจัยในลักษณะนี้มีจำนวน 2 คน คือ นาย ผง โพธิ์ดำ และนาย บุญทัน ฤทธิสีโอกร ซึ่งมีวิธีการใช้ปัจจัยเพื่อส่งเสริมให้เกิดอำนาจแก่ตนดังนี้

4.1 นาย ผง โพธิ์ดำ

นาย ผง โพธิ์ดำ อายุ 63 ปี ชาวบ้านท่าวาไปเรียกว่า "พ่อผง" จึงนับได้ว่าเป็นผู้มีอายุผู้หนึ่งในชุมชน ไม่ได้เรียนหนังสือแต่เคยเข้ารับการอบรมจากทาง ราชการหลายครั้งพอสมควร มีอาชีพหลักคือการทำนา อาชีพรองคือการทำไร่ทำสวน ฐานะ

อยู่ในระดับปานกลาง นายผง เป็นผู้ที่มีความชำนาญทางด้านการรักษาโรคด้วยยาสมุนไพร และสามารถ เป็นหมอผีได้ด้วยแต่ไม่ค่อยได้ใช้เท่าใดนัก จึงอาจนับได้ว่านายผง เป็นผู้ที่มีความ อำนาจในฐานะผู้เชี่ยวชาญ (expert power) นายผงยังมีความสามารถอีกอย่างหนึ่ง ที่เกี่ยวกับด้านความ เชื่อทางด้านผีสงที่เรียกตามภาษาชาวบ้านว่า " เป็นจำ, ยาพ่อผ้า-ขาว, ยาแม่สองนาง, ผีกุดทิง" โดยที่นายผงสามารถ เชื่อมโยงหรือ เป็นทางผ่านระหว่างผี-สงเหล่านั้นกับประชาชนทั่วไปซึ่งได้ยึดถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่ก่อตั้งชุมชนแห่งนี้มา เป็นเวลา นานกว่า 30 ปีแล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่านายผงมีอำนาจอ้างอิง (referent power) อีก อย่างหนึ่งด้วย ในอดีตนายผงเคยดำรงตำแหน่ง เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (ผช.ผญบ.) กรรมการ หมู่บ้าน (กม.) กรรมการการศึกษาและกรรมการวัด จึงอาจกล่าวได้ว่า นายผงเคยมีอำนาจ หน้าที่ตามกฎหมาย (legitimate power) แม้ว่าจะเป็นอดีตไปแล้วก็ตามแต่มีส่วนร่วมในการ ส่งผลให้เกิดอำนาจแก่นายผงมาจนทุกวันนี้

แผนภูมิประกอบการพรรณนาวิเคราะห์ที่ 7.9 : นาย ผง โปธิ์ดำ

นาย ผงได้เข้ามาอยู่ในชุมชนแห่งนี้ตั้งแต่มีบ้านอยู่เพียง 2 หลังคาเรือนโดย ออกมาเลี้ยงวัวควาย ตอนนั้นเรียกว่าชุมชน "ดงดอง" ต่อมาก็มีผู้คนโยกย้ายเข้ามาตั้งบ้าน เรือนมากขึ้นจนสามารถตั้ง เป็นหมู่บ้านขึ้นเป็น "บ้านโนนสมบูรณ์" นายผงได้รับการแต่งตั้ง ให้มีตำแหน่งต่างๆ เช่น เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (ผช.ผญบ.) กรรมการหมู่บ้าน กรรมการ ศึกษาและกรรมการวัดเป็นเวลานานเกือบ 15 ปี ปัจจุบันเป็นกรรมการวัดเพียงอย่างเดียว ในช่วงที่ดำรงตำแหน่งต่างๆ นั้น นายผงได้มีวิธีการใช้ปัจจัยทางด้านนี้อันเป็นการส่งเสริม อำนาจให้กับตนมากยิ่งขึ้น วิธีการดังกล่าวนี้ได้แก่

1. นายผองได้ เป็นผู้นำคนหนึ่งในการก่อสร้างชุมชนโนนสมบูรณ์ที่เรียกกันว่า "พาเห็ด พาสร้าง พาดาง พาทำ" มีการพัฒนาจัดทำแผนผัง คัดถนนหนทาง สร้างวัด สร้างโรงเรียน ฯลฯ

2. เพื่อให้เหมาะสมกับการเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายผองได้มีวิธีการเสริมปัจจัยทางด้านตำแหน่งโดยการบริจาคทรัพย์สินส่วนตัว เพื่อก่อสร้างเป็นสิ่งสาธารณะต่างๆ คือบริจาคที่ดินสร้างวัดศรีเมืองธรรมคุณ 20 ไร่ บริจาคที่ดินทำถนนลงแหล่งน้ำขนาดใหญ่ (ที่เรียกว่า กุดทิง) 1 ไร่ บริจาคที่ดินทำถนนลงไปที่ดอนเจ้าปู่ครึ่งไร่ บริจาคที่ดินทำถนนภายในหมู่บ้านอีกครึ่งไร่ และนอกจากนั้นก็เป็นการบริจาคทรัพย์สินต่างๆ ในลักษณะที่ใกล้เคียงกันกับประชาชนคนอื่น

การที่นายผองมีความชำนาญในด้านการรักษาโรคด้วยยาสมุนไพรทำให้นายผองมีชื่อเสียงและส่งเสริมให้ตนเองมีอำนาจมากขึ้น การรักษาโรคด้วยยาสมุนไพรนายผองได้ทำมามากกว่า 30 ปีแล้ว นอกจากนั้นยังสามารถรักษาโรคด้วยวิชา "หมอผี" ได้อีกด้วยแต่ไม่ค่อยได้ใช้มากนัก และไม่ได้มีชื่อเสียงทางด้านนี้ เกี่ยวกับโรคที่รักษาด้วยยาสมุนไพรนั้นนายผองได้เล่าว่าผู้ป่วยได้ไปรักษาที่โรงพยาบาลต่างๆ มาก่อนจนแก้ไขไม่ได้จะตายอยู่แล้วที่เรียกว่า "หมดฤทธิ์" จึงได้มารักษาที่นายผอง "เรามันนั้นปลาย" เป็นคำกล่าวของนายผองแล้วก็เล่าต่อไปว่าบางที่ก็ไม่รับรักษาเพราะว่าดูลายมือแล้วรู้ว่าตายแน่นอน แต่ถ้าป่วยแล้วมาหาเลยนายผองก็ไม่อยากรักษาเพราะรู้ว่าตนเองไม่มีเครื่องมือตรวจรักษา ไม่รู้ว่าเป็นโรคอะไร อีกทั้งเกรงกลัวต่อการกระทำที่ผิดกฎหมายบ้านเมือง โรคที่สามารถรักษาได้ ได้แก่ โรคตับ โรคกระษัยไตพิการ มดลูกหย่อน ไช้รากสาด อัมพาต วัณโรค มะเร็งมดลูก มะเร็งลำไส้ มะเร็งในตับ ปวดหลัง ปวดเอว ปวดหัวเข่า ปวดขา ปะดงเข้าข้อ เข้าลำม้ามหย่อน ฝืนท้อง ฝืนตับ ฯลฯ (ผอง โปธิ์คำ, สัมภาษณ์) สำหรับวิธีการรักษานั้นมีหลายวิธีอาจจะใช้ยาฝน (รากไม้กินกับน้ำ) หรือยาทา หรือยาต้ม แล้วแต่ความหนักเบาของโรค โรคบางอย่างก็รักษายาก เช่น ตับโตและติชานสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดอำนาจแก่นายผองก็คือ นายผองจะไม่เรียกค่ารักษาเพราะว่า "ผิดครู" แล้วแต่จะให้ ไม่ให้ก็ได้ถ้าไม่สงสาร บางคนไม่มีเงินก็ให้วัวให้ควายเป็นสินน้ำใจก็มี บางคนคิดว่าตนเองไปรักษามาหลายแห่งแล้วหมดเงินไป 2-3 หมื่นบาท ก็ยังไม่หายแต่เมื่อมาหาที่นี่ก็อาจจะให้รางวัลแก่นายผองตามที่

เขาเห็นสมควร ไม่ให้เลยก็มีมาก แต่สำหรับประชาชนภายในชุมชนโนนสมบูรณ์แล้วมีการป่วยไข้อะไรก็มาหาและก็ได้เรียกค่าตอบแทนกันแต่อย่างใดถือเป็นการช่วยเหลือกัน อีกประการหนึ่งเป็นการรักษาเล็กๆ น้อยๆ ไม่ใช้การรักษาระยะเวลายาวนานเป็นเดือนหรือมากกว่านั้นดัง เช่นที่ประชาชนจากท้องถิ่นอื่นมารับการรักษา นายผงกล่าวปิดท้ายว่า "ที่มารักษาดี หายหมดไม่เคยพลาด ไม่เคยตาย มารักษาทั้งหมดทั้งบ้าน มาจากที่อื่นไกลๆ ก็มีมาก" (ผง โพธิ์คำ, สัมภาษณ์)

สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้นายผง ดูเสมือนว่ามีอำนาจมีพิเศษเหนือกว่าคนอื่นคนใด เพราะสามารถเชื่อมโยงอำนาจอ้างอิงมาจากภูตผีปีศาจซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อในลักษณะ เช่นนี้อยู่มาก นั่นก็คือ การเป็น "เจ้า" (คล้ายกับการเป็น "พ่อบ้านทางผี") มีการประกอบพิธีกรรมเชื่อมโยง และย้ำเตือนในความจงรักภักดีต่อผีต่าง ๆ เช่น ยาพ่อผ้าขาว ยาแม่สองนาง ผิดกุดทิง ผีบ้าน ฯลฯ พิธีกรรมและการเป็น "เจ้า" นั้น นายผงรับช่วงต่อมาจากแม่ของตนเองที่เคยเป็น "เจ้า" และประกอบพิธีกรรมติดต่อกันมาตั้งแต่สมัยที่ยังมีบ้านอยู่ 2-3 หลังคาเรือน ประชาชนที่โยกย้ายเข้ามาตั้งบ้านเรือนใหม่ก็มาขอเข้าอยู่ในความคุ้มครองโดยการนำดอกไม้ธูปเทียนพร้อมด้วยเงิน 1 บาทมาทำพิธีในวันขึ้น 15 ค่ำ ในปีหนึ่งๆ จะมีการประกอบพิธีกรรมปีละ 2 ครั้งเพื่อย้ำเตือนความจงรักภักดีและขอความคุ้มครองโดยในครั้งแรกจะเป็นเดือน 6 "เสี้ยงลงไร่ลงนา" เป็นวันพุธแรกของเดือนไม่ให้เกินวันเพ็ญ (ขึ้น 15 ค่ำ) ครั้งที่สองจะเป็นเดือน 2 "เสี้ยงขึ้น" หรือ "งี้เกียง" คล้ายๆกับเป็นวันเสี้ยงปีใหม่ที่ผี ประชาชนภายในชุมชน 579 หลังคาเรือนจะมารวมกันหมดประชาชนที่อื่นมีศรัทธาก็จะมาร่วมด้วย ลูกหลานและชาวบ้านที่ไปประกอบอาชีพที่อื่นก็จะกลับมาร่วมพิธีกรรมโดยที่แต่ละครัวเรือนจะนำดอกไม้ธูปเทียนพร้อมด้วยเงิน 1 บาท มาประกอบพิธีกรรม นอกจากนั้นในพิธีกรรมจะมีไก่ เหล้าและอาหารอื่นๆ "มาเสี้ยงผีให้อยู่ดีมีเฮง"ไม่ให้โรคร้ายต่างๆ มารบกวน สำหรับเหตุการณ์ในวันประกอบพิธีกรรมนั้น ดั้นเข้าขึ้นมาประชาชนก็จะมาเต็มบ้าน เอาดอกไม้ธูปเทียนและเงิน 1 บาท มาในเวลาจันหัน (ประมาณ 7-8.00น.) เมื่อครบทุกครัวเรือน แล้วก็เอาดอกไม้ธูปเทียนไก่ ไปถวายที่หอดอนเจ้าปู่ หลังจากนั้นก็จะมีการบรรเลงเพลงปี่ แคน ฉิ่งฉาบกลองและก็เริ่มพ้อนตั้งแต่เวลาประมาณ 9.00 น. ไปจนถึงเวลาประมาณ 15.00น. โดยไม่มีการหยุดพักกินข้าวน้ำใดๆ และก็ไม่มีรู้สึกหิวหรือเหนื่อยเลย เสร็จพิธีก็จะมีการขอให้ "อยู่ดีมีเฮง" ผูก

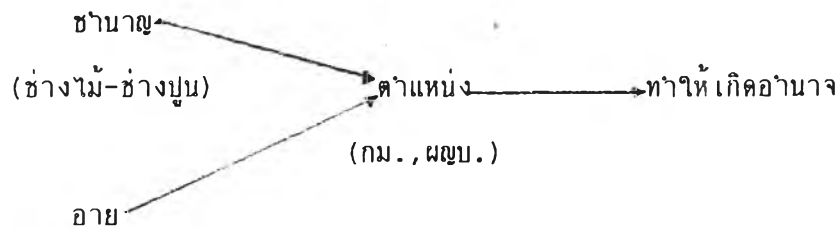
แขนด้วยผ้าขาวแล้วก็แยกย้ายกันกลับบ้าน

กล่าวโดยสรุปแล้ว นายผงก็ได้ใช้ปัจจัยทั้งตำแหน่ง ความชำนาญ และอายุ ผสมผสานกัน เพื่อเสริมสร้างอำนาจให้กับตนเองมากยิ่งขึ้นอาจจะ เนื่องจากนายผง เป็น ผู้นำที่ริเริ่มในการพัฒนาบ้านเมือง เสียสละทรัพย์สิน เพื่อส่วนรวมได้ สามารถรักษาโรคภัยให้ ประชาชนได้โดยไม่คิดค่าตอบแทน (เสมือนเป็นหนี้บุญคุณ) เป็นผู้นำในการขอความคุ้มครอง จากญาติผีปีศาจซึ่งประชาชนยังมีความ เชื่ออยู่มาก ประกอบกับการ เป็นผู้มีอายุอยู่ ด้วยจึงทำให้ประชาชนจำนวนมากยอมรับ เชื่อฟัง ปฏิบัติตามคำแนะนำของนายผง โปธำค่า อยู่จนทุกวันนี้

4.2 นาย บุญทัน ฤทธิ์ลือไกร

นาย บุญทัน ฤทธิ์ลือไกร อายุ 59 ปี ชาวบ้านท่าวาไปเรียกว่า "พ่อบุญทัน" จึงนับได้ว่าเป็นผู้มีอายุผู้หนึ่งในชุมชน จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (ป.4) มีอาชีพหลักคือการทำนาอาชีพรองคือการทำไร่และเลี้ยงเป็ด ฐานะอยู่ในระดับปานกลาง นายบุญทันมีความชำนาญทางด้านช่างไม้-ช่างปูน จึงนับได้ว่าเป็นผู้มีอำนาจในฐานะผู้เชี่ยวชาญ (expert power) คนหนึ่ง เนื่องจากนายบุญทันเป็นผู้ที่เอาใจใส่ต่อกิจกรรมของวัด และงานบุญประเพณีรวมทั้งงานส่วนรวมต่างๆ ซึ่งทำให้ได้รับการแต่งตั้งให้เป็น วิทยากรวัดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 ต่อจากนั้นก็ได้ดำรงตำแหน่งต่างๆ เช่น ผู้ทรง-คุณวุฒิสภาตำบล (กสค.) กรรมการหมู่บ้าน (กม.) ผู้พัฒนาการเกษตร กรรมการธนาคาร-ยา กรรมการฉางข้าว และผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 10 เมื่อปี พ.ศ.2527 เป็นต้นมา นายบุญทันจึง นับได้ว่าเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย (legitimate power) และในบางกรณีก็มี อำนาจในการให้รางวัลและการลงโทษ (reward and punishment power) ด้วยโดย เฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประชาชนที่ต้องการทำผิดหรือหลีกเลี่ยงกฎหมายบ้านเมือง

แผนภูมิประกอบการพรรณนาวิเคราะห์ที่ 7.10 : นาย บุญทัน ฤทธิ์ลือไกร

แม้ว่านายบุญทันจะมีความชำนาญทางด้านช่างไม้-ช่างปูน แต่ก็ได้นำไปประกอบอาชีพน้อยมาก ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะมาขอแรงไปช่วยที่เรียกว่า "หาหรือวาน" อันเป็นเพียงการสร้างบุญคุณไม่ได้ค่าตอบแทนในรูปตัวเงินแต่อย่างใด ความชำนาญทางด้านช่างไม้-ช่างปูนของนายบุญทันไปปรากฏเด่นชัดอยู่ที่งานก่อสร้างของวัด คือนายบุญทันจะเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการก่อสร้างชักจูงชาวบ้านมาทำ ควบคุมแนะนำและลงมือปฏิบัติงานก่อสร้างด้วยตนเอง บางครั้งกินนอนที่วัดทำเช่นนี้มาเป็นเวลา 14-15 ปีแล้วทั้งนี้ไม่ได้คิดค่าตอบแทนแต่อย่างใด สิ่งก่อสร้างที่เป็นผลงานโดยการนำของนายบุญทันได้แก่ ศาลาไทย ศาลาน้อย กุฏิ โบสถ์ ฯลฯ

การที่นายบุญทันเป็นผู้ที่มีอายุที่สนใจในงานศาสนาและบุญประเพณีต่างๆ จึงทำให้นายบุญทันเป็นตัวตั้งตัวตีในการจัดงานบุญ กำนูนควันทำบุญ ปรึกษาหารือกันกำหนดกิจกรรมและสิ่งที่จะต้องตระเตรียมสำหรับงานบุญรวมไปถึงการตกแต่ง ประดับประดา ดอกไม้ รูปเทียนนายบุญทันก็ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองร่วมกับคนเฒ่าคนแก่คนอื่นๆ ตลอดจนการวิ่งค้นหาสิ่งทีขาดแคลนไปจนกระทั่งงานสำเร็จลุล่วงไปได้ การปฏิบัติเช่นนี้ได้ทำมานานเป็นเวลายาวนานหลายปีแล้ว

การที่นายบุญทันได้ใช้ความชำนาญและอายุเป็นปัจจัยในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับ งานวัดและงานบุญประเพณี เป็นประจำสม่ำเสมอติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายปีทำให้นายบุญทันมีตำแหน่งต่างๆ ตั้งแต่ไวยาวัจกรวัดเมื่อปี พ.ศ.2515 และตำแหน่งอื่นๆ เรื่อยมาจนกระทั่งได้รับตำแหน่งสำคัญคือ เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 10 (หนองม่วงคำ) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนโนนสมบูรณ์ตั้งแต่ปี พ.ศ.2527 เป็นต้นมา โดยที่นายบุญทันไม่ได้เสียเงิน

แต่อย่างใด ในขณะที่คู่แข่งคนอื่นๆ ใช้เงินแต่ก็แพ้การเลือกตั้ง

เมื่อนายบุญทันได้มีตำแหน่งสำคัญแล้ว นายบุญทันได้มีวิธีการใช้ปัจจัยเพื่อส่งเสริมให้เกิดอำนาจแก่ตนมากยิ่งขึ้น วิธีการดังกล่าวได้แก่

1. นาย บุญทันจะเป็นหัวหน้าพาคนอื่นทำในลักษณะที่ใช้กำลังกายและความขยันขันแข็งให้ปรากฏแก่สายตาของบุคคลทั่วไป โดยที่เมื่อได้ประชุมลูกบ้านตกลงใจว่าจะทำแล้ว นายบุญทันจะจับจอบ เสียม มีดไปลงมือทำก่อน เพื่อนตั้งแต่ เข้ามืด แล้วลูกบ้านคนอื่นๆ ก็จะทยอยติดตามไปทำที่หลัง หรือแม้แต่มังงานบางอย่างที่คนอื่นไม่ไปร่วมลงมือทำแต่ นายบุญทันก็ยังตั้งอกตั้งใจทำมี เพื่อนร่วมงานผลัด เปลี่ยนกันไปช่วยงานวันละ 9-10 คน ก็ยังทำต่อไป ไม่ได้ไปคิดว่าใครให้โทษ เคืองเลย สำหรับผลงานที่ทำได้แก่ การตัดถนนจากบ้าน-ห้วยถ้ำ และการตัดถนนจากบ้าน-ท่าน้ำกุศทิ้ง

2. นาย บุญทันพยายามวิ่งเต้นติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อมาช่วยพัฒนาหมู่บ้าน ในที่สุดก็ได้รับงบประมาณจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) นำรถดักหิน รถเกรด มาปรับปรุงและ เสริมถนนให้มั่นคงแข็งแรงสามารถใช้การได้ตลอดทุกฤดูกาล เช่น ถนนจากบ้าน-ท่าน้ำกุศทิ้ง เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปแล้วนายบุญทัน เป็นผู้ที่มีความดีและ เสียสละอย่างมากอยู่ในตัวเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้าน "กำลังกาย" โดยใช้ปัจจัยทางด้านความชำนาญ อายุ และตำแหน่งในทางสาธารณะ เข้าช่วยซึ่งมีผลในการส่งเสริมอำนาจให้แก่ นายบุญทันมากยิ่งขึ้น แม้ว่าตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านจะเป็นตำแหน่งที่มีอำนาจจากทุกกระทรวง ทบวง กรมมารวมกันอยู่ในตัวของนายบุญทันมากแล้วก็ตามแต่การปฏิบัติตัวของนายบุญทันแสดงให้เห็นว่าไม่ต้องพึ่งพาอำนาจจากทางราชการมากนัก ประชาชนทั่วไปจึงให้การยอมรับ เชื่อฟัง ปฏิบัติตาม คำแนะนำของนายบุญทันด้วยความ เต็มใจ นายบุญทันจึง เป็นผู้มีอำนาจมากคนหนึ่งของชุมชนในสมบูรณ

5. ใช้ปัจจัย ตำแหน่งในทางสาธารณะและความรู้

ผู้นำที่ใช้ปัจจัยในลักษณะนี้มีจำนวน 2 คน คือ นาย มนัส ทิหอคำ และ นาย วิเชียร พันธุ์มุย ในที่นี้จะขอกล่าวเพียงย่อๆ เนื่องจากมีวิธีการใช้ปัจจัยคล้ายคลึงกับของนาย บุญถึง บุตรโคตร เพียงแต่ว่าบุคคลทั้งสองไม่ค่อยได้ใช้ความชำนาญทางการพูดมาก เท่ากับนายบุญถึงอันมีผลทำให้เกิดการส่งเสริมอำนาจให้กับตนเอง กล่าวคือ นายมนัส ทิหอคำ มีตำแหน่ง เป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนชุมชนโนนสมบูรณ์และต้องทำหน้าที่ เป็นเลขานุการสภาตำบล (กสต.) ด้วย นายมนัสจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในสภาตำบล และในเรื่องที่ เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของโรงเรียน เพียงแต่ว่านายมนัสไม่ได้พักอาศัยอยู่ภายในชุมชนแห่งนี้ จึงทำให้บทบาทบางอย่างและความใกล้ชิดกับประชาชนน้อยลงไปบ้าง ส่วนนายวิเชียร พันธุ์มุย นั้นมีตำแหน่ง เป็นครูโรงเรียนชุมชนโนนสมบูรณ์และพักอาศัยอยู่ภายในชุมชนแห่งนี้ บทบาทและกิจกรรมของนายวิเชียรมีลักษณะคล้ายคลึงกับนายบุญถึงมาก เพียงแต่ว่านายวิเชียรไม่ได้มีตำแหน่ง เป็นผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยเลขานุการสภาตำบล และครูคปต. อีกทั้งไม่ได้ใช้ความชำนาญทางด้าน การพูดมาก เท่ากับที่นายบุญถึงทำ ความใกล้ชิดสนิทสนมกับประชาชนภายในชุมชนก็มีไม่น้อยไปกว่าที่นายบุญถึงมี

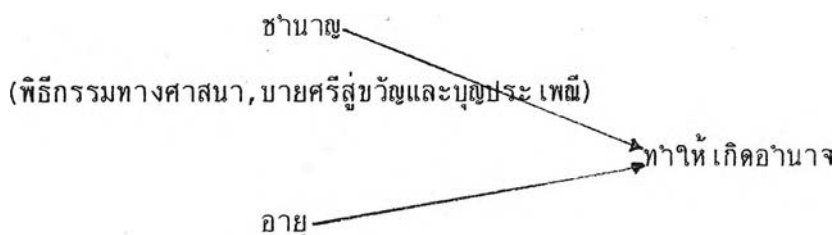
6. ใช้ปัจจัย ความชำนาญและอายุ

ผู้นำที่ใช้ปัจจัยในลักษณะนี้มีจำนวน 4 คน คือนาย โผน สมบัติ นายโส บุตรจันทร์ นายจันทา ขอสุข และนายบุญ สาร์ภักษ์ ในที่นี้จะขอกล่าวถึงรายละเอียดเฉพาะ นายโผน สมบัติ คนเดียวเท่านั้น เนื่องจากผู้นำทั้ง 4 มีลักษณะและวิธีการใช้ปัจจัยที่คล้ายคลึงกันมาก คือ เป็นเรื่องเกี่ยวกับงานวัด ศาสนา งานบุญ งานประเพณีและสังคมต่างๆ เพียงแต่ว่านายโผนมีลักษณะที่โดดเด่นมากกว่าคนอื่นจึงขอนำมากล่าวถึงแต่เพียงผู้เดียวก็น่าจะเพียงพอต่อการทำความเข้าใจถึงวิธีการใช้ปัจจัยเพื่อส่งเสริมให้เกิดอำนาจแก่ตนเองแล้ว

6.1 นาย โผน สมบัติ

นาย โผน สมบัติ อายุ 74 ปี ชาวบ้านทั่วไป เรียกว่า "พ่อใหญ่โผน" จึงนับได้ว่าเป็นผู้ที่มีอายุผู้หนึ่งในชุมชน จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา 3 (ป.3) และได้เข้ารับการบวชเรียนจนจบชั้นนักธรรมตรี นายโผน เป็นผู้ที่มีความชำนาญทาง พิธีกรรมทางศาสนา พิธีบายศรีสู่ขวัญ และงานบุญต่างๆ ที่ประชาชนต้องมาขอความช่วยเหลือและพึ่งพาจากนายโผนอยู่เป็นประจำจึงอาจกล่าวได้ว่า นายโผน เป็นผู้ที่มีอำนาจในฐานะผู้เชี่ยวชาญ (expert power) นายโผนมีอาชีพเดิมคือการทำไร่ ทำนา แต่ปัจจุบันนี้ให้ลูกหลาน เป็นคนทำหน้าที่แทน ฐานะของครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง

แผนภูมิประกอบการพรรณนาวิเคราะห์ที่ 7.11: นาย โผน สมบัติ

นายโผนได้โยกย้ายเข้ามาอาศัยภายในชุมชนแห่งนี้ตั้งแต่สมัยที่มีบ้านอยู่ 3-4 ครัวเรือน ได้มีส่วนช่วยในการพัฒนาบ้านเมือง สร้างวัด สร้างโรงเรียน จนกระทั่งปัจจุบันนี้นายโผนนับได้ว่าเป็นผู้อาวุโสที่มีอายุมากจนชาวบ้านเรียกกันติดปากว่า "พ่อใหญ่" ประกอบกับการที่เคยบวชเรียน จึงได้หันหน้าเข้าวัด เป็นผู้นำทางศาสนา ฝ่ายฆราวาส เป็นพิธีกรพิธีกรรมทางศาสนา เป็น "พราหมณ์" ในพิธีบายศรีสู่ขวัญ บายศรีพระสงฆ์ สู่ขวัญภาคและงานบวช สู่ขวัญผัวเมีย ผู้นำผู้คนในพิธีกรรมต่างๆทางศาสนา และผู้รู้ในพิธีกรรมทางบุญประเพณีต่างๆ

วิธีการใช้ปัจจัยความชำนาญของนายโผน ก็คือ เป็นหัวหน้า เป็นผู้กล่าววาทะ การทำพิธีต่างๆ เป็นผู้นำทำพิธีในวัด เช่น ไหว้พระสวดมนต์ รับศีล ถวายทาน อาราธนา ศีล ท้ายขวัญ และทำบุญฟังเทศน์ในงานบุญต่างๆ เช่น บุญเข้าพรรษา (เดือน 8) บุญ-

ออกพรรษา (เดือน 11) บุญกรฐิน (เดือน 12) บุญข้าวจี (เดือน 3) บุญเผวสหรือบุญมหาชาติ (เดือน 4) บุญบังไฟ (เดือน 6) และบุญอื่นๆ ที่เรียกว่า "ศีลสิบสองคลองสิบสี่" คือ การทำบุญไปตามประเพณีนั้นเอง ในงานบุญต่างๆ จะต้องมีการจัดเตรียมสิ่งของเพื่อให้ถูกต้อง เป็นไปตามแบบแผนพิธีกรรมของงานบุญอันนั้น นายโผน เป็นผู้ใหญ่ เป็นคนที่แก่ที่สุดซึ่งถือว่าเป็นผู้รู้พิธีกรรมที่ถูกต้อง เมื่อผู้คนสงสัยอะไรเกี่ยวกับการจัดเตรียมสิ่งของต่างๆ ว่าจะถูกต้องหรือไม่ก็จะมาถามและขอคำแนะนำจากนายโผนเสมอ โดยปกตินายโผน จะเป็นผู้นำในการจัดเตรียมสิ่งของต่างๆ ด้วยตนเองว่าครบถ้วนตามแบบแผนหรือไม่ที่เรียกว่า "ผู้พาเห็ด พาแต่ง" และหลังจากพิธีกรรมเสร็จสิ้น เช่น ฟังเทศน์จบลงนายโผนก็จะเป็นผู้กล่าววาทะ "พาการวะ" เป็นการพูดนำแล้วชาวบ้านพูดตามที่หลัง หรือเป็นการพูดคนเดียวในฐานะตัวแทนของชาวบ้านที่มาร่วมพิธีซึ่งมีความหมายในเชิง เป็นการขอโทษที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำความผิดของใครบางคนในขณะที่ประกอบพิธีกรรมนั้นอยู่ เช่น การโอ้อวด ขวนขวาย ลาย สิ้งน้ำมูก ฯลฯ

ในงานสังคัมประเพณีที่เป็นเรื่องส่วนตัวของประชาชนภายในชุมชน นายโผนก็ได้ถูกเชิญให้ไปเป็นผู้นำเช่นเดียวกันโดยไม่ได้ขาด เป็นต้นว่า บุญแจกข้าว บุญเวียน บุญตักบาตรเวียน บุญบวช บุญขึ้นบ้านใหม่ งานศพ งานแต่งงาน และที่สำคัญคือ การเป็นผู้ประกอบพิธี "พราหมณ์" ในพิธีบายศรีสู่ขวัญของชาวบ้านเนื่องในโอกาสต่างๆ กิจกรรมเหล่านี้ทำให้ นายโผน เป็นที่เคารพนับถือมาก ประชาชนทั่วไปจะเชื่อฟังและปฏิบัติตามพร้อมๆ กับการสำนึกในการเป็นหนี้บุญคุณ ทำให้เกิดการส่งเสริมอำนาจให้แก่ นายโผนมากยิ่งขึ้นโดยที่ไม่ได้ตั้งใจนัก

ในฐานะที่เป็นผู้มีอายุสูงสุด นายโผนก็ได้มีบทบาทในการแก้ไขข้อพิพาทต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างประชาชนภายในชุมชนให้ประนีประนอมกันได้ไม่จำเป็นต้องให้มีเรื่องราวไปถึงตำรวจ ถึงศาล ดังเช่น กรณีการลักขโมย ผัวเมียทะเลาะกัน พิพาทเรื่องที่ดิน พิพาทเรื่องมรดก ฯลฯ เมื่อนายโผนถูกเชิญให้ไปเป็น "เฒ่าเป็นแก่" ก็พยายามตัดสินความในลักษณะที่เป็นกลางๆ ตั้งอยู่ในความถูกต้อง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ขอให้ร้อนอ่อนผ่อนปรนเข้าหากัน "อันไหนพอเสียได้ก็ยอมเสีย" การทำหน้าที่เป็นเฒ่าเป็นแก่ของ นายโผนทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายยอมรับเชื่อฟัง และปฏิบัติตามโดยดี

กล่าวโดยสรุปแล้ว นายโผนได้ใช้ปัจจัยทางด้านความชำนาญและอายุผสมผสาน เกื้อกูลซึ่งกันและกันทำให้ประชาชนภายในชุมชนยอมรับ เชื่อฟังและปฏิบัติตาม เป็นอันมากอัน เป็นผลให้เกิดอำนาจขึ้นในตัวนายโผนเอง ไม่ว่าจะเป็นการตั้งใจหรือไม่ก็ตาม

7. ใช้ปัจจัย ตำแหน่งในทางสาธารณะ และอายุ

ผู้นำที่ใช้ปัจจัยในลักษณะนี้มีจำนวน 3 คนคือ นายสุด กิตติกังวล นายเจริญ เห่งน้อย และนายขุน พุฒบุญ ในที่นี้จะขอกกล่าวเพียงย่อๆ เนื่องจากทั้ง 3 คน มีวิธีการใช้ปัจจัยบางส่วนคล้ายคลึงกับของนายนิกรมี บัวคำ แต่แตกต่างกันตรงที่ทั้ง 3 คน ไม่ได้มีความชำนาญและความรู้มากเพียงพอที่จะสามารถนำมาเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดอำนาจแก่ตนเองขึ้นได้ อีกทั้งไม่ได้มีวิธีการ เสริมปัจจัยที่ตนมีอยู่ให้โดดเด่นได้ เช่นเดียวกับที่นายนิกรมี กล่าวคือนายสุด กิตติกังวล มีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 (คงต้อง) กรรมการหมู่บ้าน กรรมการวัด กรรมการฉางข้าว กรรมการกลุ่มลูกเสือชาวบ้าน กรรมการเหมืองฝาย กรรมการกลุ่มเกษตรกร กรรมการกลุ่มสหกรณ์การเกษตร กรรมการกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน กรรมการเก็บรวบรวมเงินสงฆ์ ส่วนนายเจริญ เห่งน้อย มีตำแหน่งเป็นกรรมการหมู่บ้าน กรรมการการศึกษา ฯลฯ และสุดท้ายคือ นายขุน พุฒบุญ มีตำแหน่งเป็น กรรมการหมู่บ้าน กรรมการกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน หัวหน้าคุ้ม ฯลฯ

8. ใช้ปัจจัย ตำแหน่งในทางสาธารณะและความชำนาญ

ผู้นำที่ใช้ปัจจัยในลักษณะนี้มีจำนวน 2 คน คือนายจาร์ส บัวคำ และนายสมัย คำรัตน์ ในที่นี้จะขอกกล่าวเพียงย่อๆ เนื่องจากทั้ง 2 คน มีวิธีการใช้ปัจจัยบางส่วนคล้ายคลึงกับนายบุญทัน ฤทธิ์ลือไกร แต่แตกต่างกันตรงที่ทั้งสองคนไม่ได้เป็นผู้ที่มีอายุ เช่นเดียวกับที่นายบุญทันมีและวิธีการใช้ปัจจัยก็ไม่ได้มีลักษณะโดดเด่น เหมือนกับที่นายบุญทันได้กระทำลงไป แต่พอจะอนุมานได้ว่า มีบางส่วนที่คล้ายคลึงกับนายบุญทัน คือ มีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน กรรมการกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน กรรมการธนาคาร-ยา(สหกรณ์ยา) และมีความชำนาญทางช่างไม้-ช่างปูน เช่นเดียวกับนายบุญทัน ฤทธิ์ลือไกร

9. ใช้ปัจจัย ตำแหน่งในทางสาธารณะ

ผู้นำที่ใช้ปัจจัยในลักษณะนี้มีจำนวน 2 คน คือ นายคำพัว สมบัติ และ นายแสง เกาชาลี ในที่นี้จะขอกล่าวถึงวิธีการใช้ปัจจัยของนายคำพัว สมบัติเพียงคนเดียว เท่านั้นทั้งนี้เนื่องจากว่าทั้ง 2 คน มีปัจจัยและวิธีการใช้ปัจจัยในลักษณะที่คล้ายคลึงกันกล่าว คือทั้ง 2 คน มีตำแหน่ง . ผู้ใหญ่บ้าน เป็นปัจจัยหลัก จะขึ้นการกล่าวถึงรายละเอียดเพียง คนเดียวจึงน่าจะเพียงพอแก่การทำความเข้าใจแล้ว

9.1 นาย คำพัว สมบัติ

นายคำพัว สมบัติ อายุ 39 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาที่ 4 (ป.4) แล้วได้บวชอีก 1 พรรษา มีอาชีพหลักคือการทำนา อาชีพรองคือการทำไร่ทำสวน ฐานะอยู่ในระดับปานกลาง นายคำพัวมีตำแหน่งในทางสาธารณะคือเป็นผู้สื่อข่าวสาธารณะ-สุญประจำหมู่บ้าน (ผสส.) กรรมการกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน กรรมการธนาคารยา(สหกรณ์ยา) และ เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7 (คงต้อง) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนโนนสมบูรณ์เมื่อปี พ.ศ. 2530 จึงกล่าวได้ว่านายคำพัวมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย (legitimate power) ในบางกรณี สามารถมีอำนาจในการให้รางวัลและการลงโทษ (reward and punishment power) แก่ประชาชนภายในชุมชนด้วย

แผนภูมิประกอบการพรรณนาวิเคราะห์ที่ 7.12 : นาย คำพัว สมบัติ

ตำแหน่ง —————> ทำให้เกิดอำนาจ
(ผญบ. และอื่นๆ)

แต่เดิมนายคำพัวมีตำแหน่งเป็นผสส. กรรมการกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน และ กรรมการธนาคารยาซึ่งก็ทำให้มีบทบาทอยู่ในระดับทั่วไปไม่ถึงกับโดดเด่น แต่ต่อมาผู้ใหญ่-บ้าน เดิมได้ขอลาออกนายคำพัวจึงคิดอยาก เป็นผู้ใหญ่บ้านจึงได้ เข้าสมัครรับการเลือกตั้ง เข้า ดำรงตำแหน่งนี้แทนโดยมีคู่แข่งอยู่ 1 คน ก่อนการเลือกตั้งก็มีการหาเสียงเลี้ยงอาหาร

"เหล่ายาบลาบั้ง" เช่นเดียวกับการหาเสียงของส.ส. โดยเสียค่าใช้จ่ายไปประมาณ 3,000 บาท แต่เป็นความโชคดีของนายคำพัวที่จะได้เป็นผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากคู่แข่งมีหลักฐานในการสมัครไม่ครบถ้วนจึงทำให้ขาดคุณสมบัติที่จะสมัคร เป็นผู้ใหญ่บ้านได้ ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านจึงตกเป็นของนายคำพัวโดยปริยาย หลังจากนั้นก็มีการฉลองตำแหน่งโดยการฆ่าควาย 1 ตัว เลี้ยงเหล้า ข้าวน้ำและอาหารต่างๆ เสียค่าใช้จ่ายไปประมาณ 10,000 บาท เมื่อได้รับตำแหน่งแล้ว นายคำพัวจึงได้มีวิธีการใช้ตำแหน่ง เป็นปัจจัยในการเสริมสร้างอำนาจให้แก่ตน โดยมีวิธีการคือ เร่งสร้างผลงานให้เป็นที่ปรากฏแก่สายตาประชาชนทั่วไปในฐานะที่เป็นผู้นำคนใหม่ผลงานที่ได้ทำไปแล้วได้แก่

1. ขอความช่วยเหลือจากทางราชการและขอแรงชาวบ้านตัดถนนใหม่ 2 สาย คือ ถนนในหมู่บ้าน 1 สาย และถนนนอกหมู่บ้านอีก 1 สาย นอกจากนั้นยังได้ปรับปรุงและซ่อมแซมถนนภายในหมู่บ้านอีก 1 สาย

2. พัฒนาและทำความสะอาดภายในหมู่บ้าน โดยจัดให้มีการทำป้ายประจำหมู่บ้าน ป้ายเขตแดนของหมู่บ้าน และป้ายชื่อเจ้าของบ้านแต่ละครัวเรือน

กล่าวโดยสรุปแล้วนายคำพัวพยายามสร้างการยอมรับจากประชาชนภายในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น อันจะเป็นการเสริมสร้างอำนาจให้กับตนเอง อย่างไรก็ตามตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านเป็นตำแหน่งที่อ้างอิงอำนาจมาจากทุกกระทรวงทบวงกรมอยู่แล้ว ในปัจจุบันนี้ประชาชนก็มีความเชื่อฟังและปฏิบัติตามนายคำพัวมากพอสมควรอย่างน้อยที่สุดทุกๆ เดือนนายคำพัวจะต้องเป็นผู้นำข่าวสารของทางราชการมาแจ้งแก่ลูกบ้าน และต่อไปก็จะมีเรื่องเกี่ยวกับการเก็บภาษีและงานทะเบียนเข้ามาเกี่ยวข้องกับมากขึ้นจะมีส่วนทำให้ประชาชนต้องมาเกี่ยวข้องหรือขอความร่วมมือและการอำนวยความสะดวกจากนายคำพัวอันอาจจะมีผลต่อการเพิ่มพูนอำนาจให้แก่คำพัวมากขึ้นในที่สุด

10. ใช้ปัจจัยความชำนาญ

ผู้นำที่ใช้ปัจจัยในลักษณะนี้มีจำนวน 2 คน คือ นายจรรยา บัวคำ และ นายสุทัศน์ จารุจิตร ในที่นี้จะขอกล่าวเพียงย่อๆ เนื่องจากทั้ง 2 คน มีวิธีการใช้ปัจจัยบางส่วนคล้ายคลึงกับของนายจรัส จารุจิตร แต่แตกต่างกันตรงที่ทั้ง 2 คน ไม่ได้มีตำแหน่ง และไม่มีความรู้ มากเพียงพออัน เป็นสิ่งที่สามารถนำมา เป็นตัวส่งเสริมให้เกิดอำนาจแก่ตนเองขึ้นได้ สิ่งที่คล้ายคลึงกันก็คือทั้ง 2 คน มีความชำนาญในการรักษาโรค และเป็นเจ้าของร้านค้าย่อย เช่นเดียวกับนาย จรัส จารุจิตร กล่าวคือนายจรรยา มีความสามารถในการฉีดยา และมียารักษาโรคบางชนิดซึ่งได้ทำมานานหลายปีแล้ว ส่วนนายสุทัศน์มีความสามารถในการรักษาโรคต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรักษาโรคไข้มาลาเรียซึ่งได้รับการกล่าวขวัญว่าได้ผลดีอย่างมากอีกทั้ง เคย เข้ารับการอบรมจากทางราชการมาด้วย นอกจากนี้ทั้ง 2 คน ยังมีวิธีการเสริม เช่นเดียวกับกับนาย จรัส จารุจิตร เนื่องจากการเป็นเจ้าของร้านค้าย่อยและมีฐานะค่อนข้างดี อัน เป็นการช่วยส่งเสริมอำนาจให้แก่บุคคลทั้ง 2 มากยิ่งขึ้น ประชาชนบางส่วนต้อง เชื่อฟังและปฏิบัติตามบุคคลทั้ง 2 เพราะได้พึ่งพาอาศัยในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพึ่งพาทางด้าน เศรษฐกิจ

สรุป

ปัจจัยที่ทำให้ เกิดอำนาจแก่ผู้นำในชุมชนชนบทที่กำลัง เปลี่ยนแปลง ได้แก่ ตำแหน่งในทางสาธารณะ ความรู้ ความชำนาญ และอายุ โดยที่ผู้นำเหล่านี้ส่วนใหญ่ได้ใช้ปัจจัยหลายอย่างในลักษณะที่ผสมผสาน เกื้อกูลซึ่งกันและกันจน เป็นการยากไม่น้อยที่จะแยกให้ ออกจากกันอย่างไรก็ดี หากมีผู้นำอยู่ส่วนน้อยที่ใช้ปัจจัย เพียงอย่างเดียว วิธีการใช้ปัจจัยเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นวิธีการสร้างอำนาจให้แก่ตนเองไม่ว่าจะเป็น การกระทำโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เพราะอำนาจในที่นี้ หมายถึง การที่ผู้คนยอมรับ เชื่อฟังและปฏิบัติตาม

การสร้างอำนาจให้กับตนเองหรือวิธีการใช้ปัจจัยของผู้นำในชุมชนชนบทที่กำลัง เปลี่ยนแปลงพอจะสรุปได้กว้างๆ ดังนี้

1. แสดงบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ เรื่องต่างๆ ในที่ประชุมชาวบ้านทั้งหมดหรือที่ประชุมกรรมการหมู่บ้าน (กม.) หรือที่ประชุมคณะกรรมการสภาตำบล (กสต.)
2. แสดงบทบาทสำคัญในกิจกรรมของวัด ศาสนาและงานบุญประเพณี
3. แสดงบทบาทสำคัญในกิจกรรมการพัฒนาบ้าน เมือง สิ่งสาธารณะและในการให้ความร่วมมือกับทางราชการ
4. สร้างคุณความดีกับชาวบ้านโดยใช้ความชำนาญที่ตนมีอยู่ให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็น "เป็นหนี้บุญคุณ" หรือสามารถพึ่งพาอาศัยได้
5. สร้างผลงานที่เป็นของตนให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาประชาชนทั่วไปหรือมีส่วนร่วม "ให้ประชาชนเห็นหน้า" ในกิจกรรมต่างๆ อย่างของส่วนรวม
6. ริเริ่มและทำกิจกรรมให้ เป็น "ตัวอย่าง" แก่ประชาชนทั่วไปว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สามารถทำได้สำเร็จและเป็นประโยชน์แก่ประชาชนโดยส่วนรวมและส่วนตัว
7. ใช้ความชำนาญทางด้านการพูดในงานสาธารณะต่างๆ ผสมผสานกับการมีความรู้ที่สามารถอบรมและถ่ายทอดให้แก่ประชาชนภายในชุมชนได้
8. ใช้วิธีการ เสริมซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางด้าน เศรษฐกิจและด้านอื่นๆ ที่ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าจะสามารถพึ่งพาอาศัยได้ เมื่อมีความจำเป็น